

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS

pārbaudes lietā Nr. 2016-1-22

Rīgā

2016. gada 12. oktobrī

Nr. 6-6/26

Ministru kabinetam

Brīvības bulvārī 36

Rīgā, LV-1520

Par Ministru kabineta 2015. gada 22. septembra noteikumu Nr. 539 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr. 16 “Troksņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” atbilstību Satversmes 111. un 115. pantam

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu par Ministru kabineta 2015. gada 22. septembrī pieņemto noteikumu Nr. 539 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumos Nr. 16 “Troksņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”” (turpmāk arī - Noteikumi Nr.539)¹ atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk arī – Satversme) 111. un 115. pantam, kā arī likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktam un sniedz šādu atzinumu.

1. Vides troksnis un tiesības dzīvot labvēlīgā un veselībai nekaitīgā vidē: cilvēktiesību tvērumā

1.1. Satversmes 115.pants nosaka: „Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.”

No minētās tiesību normas izriet divi būtiski satūra elementi: 1) valstij² ir konstitucionāls pienākums aizsargāt vidi un 2) personai ir subjektīvās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē³.

¹Sk. <http://likumi.lv/ta/id/276838-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-7-janvara-noteikumos-nr-16-troksna-novertesanas-un-parvaldibas-kartiba> - (skatīts 11.10.2016.); Noteikumi Nr.539 stājās spēkā 2015. gada 3. oktobrī. Konsolidēto noteikumu redakciju sk. <http://likumi.lv/doc.php?id=263882> (skatīts 11.10.2016.).

²Ar terminu “valsts” ir saprotamas arī pašvaldības un citas atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas, kurām kopīgi ar valsts pārvaldes iestādēm ir pienākums aizsargāt ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, I.Čepāne, 115.panta komentārs, 727.lp.

³Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. (S.Meieres, I.Čepānes 115.panta komentārs), prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 727.lp. Papildus jānorāda, ka tiesību doktrīnā Satversmes 115. pantā nostiprinātās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē vēsturiski ir saistītas ar tiesībām uz veselību, sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. (S.Meieres, I.Čepānes 115.panta komentārs), prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 719.lp.

Šajā normā ir ietverts valsts pozitīvais pienākums rūpēties par vides aizsardzību. Lai aizsargātu vidi un ievērotu subjektīvās tiesības uz vidi, valstij ir pienākums atturēties no vidi degradējošu darbību veikšanas, kā arī pieņemt tādu vides politiku, kas veicina dabas vides saglabāšanu un vides kvalitātes uzlabošanu. Valstij ir arī pienākums pasargāt cilvēkus no vides riska, ko rada ne tikai valsts, bet arī privātpersona.

Turklāt tiesības uz vidi satur gan procesuālo dimensiju, gan materiālo dimensiju. Procesuālā dimensija paredz personas tiesības uz vides informāciju, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Savukārt tiesību dzīvot labvēlīgā vidē materiālā dimensija⁴ paredz tiesības dzīvot vidē, kuras stāvoklis neapdraud personas veselību un labklājību. Satversmes 115. pants ietver personas veselības un labklājības nemateriālo aspektu⁵.

1.2. Savukārt no Satversmes 111. panta⁶ analīzes vispārējām atziņām ir konstatējams, ka tiesību uz veselības aizsardzību tvērumā iekļaujas arī cilvēka tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Šajā sakarā Satversmes tiesa vairākos savos spriedumos ir atzinusi, ka no šīs Satversmes normas neizriet valsts pienākums nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni. Tomēr tiesības uz veselību ietver gan konkrētas brīvības, gan konkrētas tiesības. Personas brīvības nozīmē, piemēram, to, ka ikviens cilvēks var brīvi kontrolēt savu veselību, t.sk. veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamiem savas veselības nodrošināšanai. Savukārt tiesības ir saistāmas ar valsts pienākumu izveidot atbilstošu veselības aizsardzības sistēmu. Tādējādi tiesībām uz veselību atbilst valsts pienākums gādāt par veselības aprūpes iestāžu, pakalpojumu, aprīkojuma un zāļu esamību un pieejamību, kā arī citiem apstākļiem, kas ietekmē personu iespēju sasniegt visaugstāko veselības līmeni⁷. Satversmes 111. panta komentāru autores Dr. iur. S.Olsenas secinājumi par normas tvērumu saistībā ar tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē ir konkrētāki, proti: “Tiesības uz veselību ietver daudz un dažādas komponentes. Tiesības uz veselību ir gan tiesības uz savlaicīgu un atbilstošu veselības aprūpi, gan tiesības uz piekļuvi drošam dzeramajam ūdenim, adekvātiem sanitāriem apstākļiem un tiesības saņemt drošu pārtiku, tiesības uz uzturu un mājokli, veselībai drošiem darba un vides apstākļiem⁸”.

1.3. No Satversmes 115. panta un 111. panta normām izriet, ka no cilvēktiesību viedokļa valstij ir pienākums veicināt vides kvalitātes uzlabošanu, lai aizsargātu un nodrošinātu cilvēku tiesības uz veselību, kā arī gādātu par personu iespēju sasniegt visaugstāko veselības līmeni. Pienākums aizsargāt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāaizsargā persona no citu privātpersonu iejaukšanās tās pamattiesību realizācijā. Savukārt pienākums nodrošināt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāveic konkrēti pasākumi pamattiesību īstenošanai⁹. Satversmes 111. pants un 115. pants nenoteic, kādā veidā valstij ir jā rūpējas par tiesībām uz veselību un tiesībām uz dzīvi labvēlīgā vidē, tādēļ likumdevējam ir rīcības brīvība izvēlēties šā pienākuma izpildei piemērotākos līdzekļus, paredzot tos ārējos normatīvajos aktos¹⁰.

⁴Satversmes tiesas praksē vides tiesības materiālajā izpratnē nav vērtētas. Arī starptautiskajās cilvēktiesībās nav “izkristalizējies” skaidrs minēto tiesību saturs, pastāv uzskats, ka vides tiesības materiālajā izpratnē ir daļa no pilsoniskajām tiesībām uz dzīvību.

⁵Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. (S.Meieres, I.Čepānes 115.panta komentārs), prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 730.lp.

⁶Satversmes 111. pants nosaka, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Iesniedzēja gadījumā ir runa par šī panta teikuma pirmajā daļā nostiprinātajām cilvēka (sabiedrības kopumā un indivīda) tiesībām uz veselības aizsardzību.

⁷Atziņas sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.2002-04-03 secinājumu daļas 1.punktā, 2004.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2003-15-0106 6.punktā, 2008.gada 29.septembra sprieduma lietā Nr.2008-37-03 11.punktā, 2013.gada 9.aprīļa spriedums lietā Nr.2012-14-03 12.punktā.

⁸Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. (S.Olsenas 111.panta komentārs) prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 627.lp.

⁹Sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.2002-04-03 secinājumu daļas 1.punktu, 2004.gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr.2003-15-0106 6.punktu un 2008.gada 29.septembra sprieduma lietā Nr.2008-37-03 12.1.2.punktu.

¹⁰Par to, ka tiesības uz labvēlīgu vidi un attiecīgo valsts pienākumu rūpēties par vides saglabāšanu konkrētāz likumi un citi ārējie normatīvie akti sk. arī Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. (S.Meieres, I.Čepānes 115.panta komentārs), prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 727.lp.

Par vides normatīvajiem aktiem atzīstami ne vien tādi normatīvie akti, kas tieši attiecas uz vidi, bet arī tādi normatīvie akti, kas palīdz sasniegt valsts vides politikas mērķus – saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, ilgtspējīgi izmantot dabas resursus un nodrošināt kvalitatīvu dzīves vidi (..) ¹¹.

Vides trokšņa normatīvais regulējums būtībā ir tas instruments, ar kuru valsts nosaka vides trokšņa standartus, kas attiecīgi var būt pieņemami vai nepieņemami no cilvēka tiesību uz veselības aizsardzību viedokļa. Prettiesisks vides trokšņa regulējums var būt tiešs cēlonis cilvēka tiesību uz veselības aizsardzību aizskārumam.

2. Vides troksnis un tā ietekme uz cilvēku: likuma un Ministru kabineta noteikumu tvērumā

2.1. Satversmes 111. panta un 115. panta noteikumu konkretizāciju vides trokšņa jomā paredz 2001. gada 15. marta likuma “Par piesārņojumu” ¹² un Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumi Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” (turpmāk arī - Noteikumi Nr.16) ¹³, t.sk. Noteikumu Nr.539 normas.

Ar 2003. gada 18. decembra grozījumiem likumā “Par piesārņojumu” tika paredzēts detalizēts trokšņa piesārņojuma un tā novēršanas (samazināšanas) tiesiskais regulējums ¹⁴.

Tas tika pieņemts, cita starpā ņemot vērā Eiropas Savienības uzstādījumus attiecībā uz tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē ¹⁵. Proti, 2002. gada 25. jūnija Eiropas Parlaments un Padome pieņēma Direktīvu 2002/49/EK par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību ¹⁶ (turpmāk arī - Vides trokšņa novērtēšanas un pārvaldības direktīva), kas deklarēja, ka Kopienas politikā paredzēts sasniegt augstu veselības un vides aizsardzības līmeni, un viens no šīs politikas mērķiem ir prettrokšņa aizsardzība ¹⁷.

Direktīvas 1. pants paredzēja, ka šīs direktīvas mērķis ir formulēt kopēju pieeju, lai prioritārās jomās nepieļautu, novērstu vai samazinātu kaitīgās sekas (negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību ¹⁸), ieskaitot kairinājumu, kas rodas, iedarbojoties vides troksnim.

Ievērojot Vides trokšņa novērtēšanas un pārvaldības direktīvas mērķi, likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā likumdevējs noteica šī likuma vienu no mērķiem - novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem.

2.2. Atbilstoši minētajam mērķim, likumdevējs ir definējis trokšņa, vides trokšņa un tā iedarbības uz cilvēkiem juridisko tvērumu.

Likumā “Par piesārņojumu” 1. panta 12¹. punkts paredz, ka troksnis ir gaisa vidē nevēlamas, traucējošas visu veidu skaņas, kas rada diskomfortu, ietekmē dzirdi un traucē akustisko saziņu.

Trokšņa pazīmes:

1)	nevēlama
2)	traucējoša

visu veidu skaņa, kas rada:

- (1) diskomfortu (ar to jāsaprot trokšņa radītā iedzīvotāju apgrūtinājuma pakāpe, kas noteikta trokšņa novērtējumā ¹⁹),

¹¹Sk. Satversmes tiesas 2007. gada 8. februāra sprieduma lietā Nr. 2006-09-03 11. punktu.

¹²Sk. <http://likumi.lv/ta/id/6075-par-piesarnojumu> (skatīts 11.10.2016.).

¹³Sk. <http://likumi.lv/doc.php?id=263882> (skatīts 11.10.2016.).

¹⁴Sk. <http://likumi.lv/ta/id/82753-grozijumi-likuma-par-piesarnojumu> (skatīts 11.10.2016.).

¹⁵Sk. detalizētāk likumprojekta “Grozījumi likumā “Par piesārņojumu”” anotāciju http://www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP0297_0 (skatīts 11.10.2016.).

¹⁶Sk. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32002L0049> (skatīts 11.10.2016.).

¹⁷Vides trokšņa novērtēšanas un pārvaldības direktīvas preambulas 1.punkts.

¹⁸Saskaņā ar Vides trokšņa novērtēšanas un pārvaldības direktīvas 3. panta “b” apakšpunktu "kaitīgas sekas" nozīmē negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību.

¹⁹Noteikumu Nr.16 4.3. punkts nosaka, ka *diskomforts* ir trokšņa radītā iedzīvotāju apgrūtinājuma pakāpe, kas noteikta trokšņa novērtējumā.

- (2) ietekmē dzirdi un
- (3) traucē akustisko saziņu.

Būtiski ir atzīmēt, ka troksnis tiek uzskatīts par piesārņojumu. Un piesārņojums šajā kontekstā tiek definēts kā cilvēka rīcības izraisīta (..) trokšņa tieša vai netieša novadīšana gaisā (..), kam var būt kaitīga ietekme uz cilvēku veselību vai vidi un kas var radīt kaitējumu īpašumam vai ietekmēt dabas resursu izmantošanu un cita veida likumīgu vides izmantošanu²⁰.

Likuma "Par piesārņojumu" 1. panta 16.punkts nosaka: "Vides troksnis ir nevēlams vai kaitīgs cilvēka darbības radīts āra troksnis, piemēram, troksnis, ko rada transportlīdzekļi, ceļu satiksme, dzelzceļa satiksme, gaisa satiksme, troksnis, kas rodas rūpnieciskās darbības zonās, kā arī troksnis, ko rada šā likuma 1.pielikumā minētās piesārņojošās darbības (iekārtas)".

Tātad vides trokšņa pazīmes ir:

- 1) troksnis, kas nāk no ārienes;
- 2) tas ir nevēlams vai
- 3) tas ir kaitīgs (ar to jāsaprot *trokšņa kaitīgās sekas*, kas ir vides trokšņa radītā negatīvā ietekme uz cilvēka veselību²¹, t.sk. kaitīgās sekas ir trokšņa radītais diskomforts);
- 4) tas ir cilvēka radīts.

Ievērojot minēto definīciju tvērumus, secināms, ka:

- 1) vides trokšņa pazīmes ir attiecināmas uz mototrasēm un uz to radīto troksni;
- 2) vides trokšņa iedarbība uz cilvēkiem izpaužas kā negatīva ietekme uz cilvēka veselību, t.sk. tā izpaužas kā diskomforts un kā cilvēka dzirdi un akustisko saziņu traucējošs ārējs apstāklis, ko juridiski apzīmē ar jēdzienu trokšņa "kaitīgās sekas".

2.3. Likuma "Par piesārņojumu" 18.¹ panta trešajā daļā Ministru kabinets ir deleģēts noteikt ar trokšņa novērtēšanu un samazināšanu saistītus jautājumus²², t.sk.:

- 1) noteikt trokšņa rādītājus (fizikālus lielumus, ar kuriem raksturo troksni, kas var radīt kaitīgas sekas²³),
- 2) noteikt trokšņa rādītāju piemērošanas kārtību;
- 3) noteikt trokšņa rādītāju novērtēšanas metodes;
- 4) noteikt vides trokšņa radīto kaitīgo seku novērtēšanas metodes.

Kā jau šajā atzinumā ir minēts, likumdevējs likuma "Par piesārņojumu" 2. panta 7.punktā attiecībā uz Satversmes 111. un 115. pantā nostiprināto cilvēka tiesību dzīvot labvēlīgā un veselībai nekaitīgā vidē ievērošanu trokšņu piesārņojuma jomā ir izvirzījis skaidru un nepārprotamu mērķi - novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem.

Likuma "Par piesārņojumu" 18.¹ panta trešajā daļā paredzot deleģējumu Ministru kabinetam, likumdevējs ar šo mērķi ir noteicis pamatprincipus, kas ir ievērojami, pieņemot Ministru kabineta noteikumus. Ar šo tiesību normu likumdevējs deleģēja valdībai noteikt līdzekļus, ar kuriem ir realizējams likuma "Par piesārņojumu" 2. panta 7.punkta mērķis.

Šādu izpratni apstiprina arī Satversmes tiesas atziņa, ka ar likumdevēja pilnvarojumu izpildvarai jāsaprot ne tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība un mērķi²⁴. Turklāt ar pilnvarojuma mērķi saprot to, ko likumdevējs centies panākt, piešķirot tiesības noregulēt attiecīgo jautājumu²⁵. Pilnvarojuma saturam ir jābūt tik skaidram, lai atklātu pilnvarojuma būtību²⁶.

²⁰Likuma "Par piesārņojumu" 1. panta 7.punkts.

²¹Sk. Noteikumu Nr.16 4.5. punktu, kā arī Vides trokšņa novērtēšanas un pārvaldības direktīvas 3. panta "b" apakšpunktu, kas nosaka, ka "kaitīgas sekas" nozīmē negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību.

²²Sk. attiecīgā panta nosaukumu.

²³Sk. likuma "Par piesārņojumu" 1. panta 14. punktu.

²⁴Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 11.janvāra lēmumu lietā Nr. 2010-40-03.

²⁵Sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 19.punktu.

²⁶Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu un 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 20. punktu.

Uzsverams, ka minētā mērķa formulējums pat gramatiski skaidri un nepārprotami ir vērsts uz tādu noteikumu pieņemšanu, kas novērš un mazina vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem.

2.4. Raugoties uz deleģējuma realizāciju no vēsturiskā viedokļa, Ministru kabinets 2014. gada 7. janvārī pieņēma Noteikumus Nr. 16, lai reglamentētu jaunu²⁷ trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtību, nosakot trokšņa rādītājus, to piemērošanas kārtību un novērtēšanas metodes dzīvojamo un publisko ēku telpās, kā arī nosakot jaunas prasības vides trokšņa novērtēšanai (troksnim ārpus telpām).

Līdz 2015. gada 3. oktobrim²⁸ Noteikumi Nr.16 attiecībā uz vides troksni ārpus telpām noteica *visiem* vides trokšņa avotiem, t.sk. visām mototrasēm, vienotus trokšņa robežlielumus, atkarībā no apbūves teritorijas izmantošanas funkcijas:²⁹

Nr. p.k.	Apbūves teritorijas izmantošanas funkcija	Trokšņa robežlielumi		
		L _{diena} (dB(A))	L _{vakars} (dB(A))	L _{nakts} (dB(A))
1.1.	Individuālo (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) dzīvojamo māju, bērnu iestāžu, ārstniecības, veselības un sociālās aprūpes iestāžu apbūves teritorija	55	50	45
1.2.	Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija	60	55	50
1.3.	Publiskās apbūves teritorija (sabiedrisko un pārvaldes objektu teritorija, tai skaitā kultūras iestāžu, izglītības un zinātnes iestāžu, valsts un pašvaldību pārvaldes iestāžu un viesnīcu teritorija) (ar dzīvojamo apbūvi)	60	55	55
1.4.	Jauktas apbūves teritorija, tai skaitā tirdzniecības un pakalpojumu būvju teritorija (ar dzīvojamo apbūvi)	65	60	55
1.5.	Klusie rajoni apdzīvotās vietās	50	45	40

Tāpat Noteikumi Nr.16 līdz 2015. gada 3. oktobrim arī paredzēja *visiem* vides trokšņa avotiem, t.sk. visām mototrasēm, vienotus trokšņa mērīšanas un novērtēšanas nosacījumus, ja troksnis izrādījies traucējošs cilvēkiem viņu dzīvesvietā. Mototrases radītā trokšņa tāpat kā jebkura cita vides trokšņa avota mērīšana notika telpās, ievērojot Noteikumu Nr.16 trokšņa robežlielumus telpās³⁰:

²⁷Iepriekšējo kārtību noteica Ministru kabineta 2004.gada 13.jūlija noteikumi Nr.597 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”, <http://likumi.lv/ta/id/91242-troksna-novertesanas-un-parvaldibas-kartiba> (skatīts 11.10.2016.) un Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.76 „Noteikumi par trokšņa novērtēšanu dzīvojamo un publisko ēku telpās”, <http://likumi.lv/ta/id/225263-noteikumi-par-troksna-novertesanu-dzivojamo-un-publisko-eku-telpas> (skatīts 11.10.2016.).

²⁸Noteikumu Nr.539 spēkā stāšanās datums.

²⁹Sk. Noteikumu Nr.16 2.pielikuma 1.punkts.

³⁰Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidēto versiju) 4.pielikumu.

Nr. p.k.	Telpas lietošanas funkcija	Trokšņa robežlielumi telpās ¹		
		L _{Aeq,T} (dBA) dienā no plkst. 7.00 līdz 19.00 (L _{Aeq, 07-19})	L _{Aeq,T} (dBA) vakarā no plkst. 19.00 līdz 23.00 (L _{Aeq, 19-23})	L _{Aeq,T} (dBA) naktī no plkst. 23.00 līdz 7.00 (L _{Aeq, 23-07})
1.	Izglītības un audzināšanas iestāžu mācību telpas un lasītavas, apspriežu telpas	35	35	–
2.	Ārstniecības iestāžu kabineti	40	40	40
3.	Dzīvojamās telpas un guļamtelpas (tai skaitā bērnu iestādēs un sociālās aprūpes iestādēs) ²	35	35	30
4.	Ārstniecības un rehabilitācijas stacionāru slimnieku palātas ²	35	30	30
5.	Viesnīcu, viesu māju un moteļu numuri	40	35	35
6.	Skatītāju (klausītāju) zāles un sakrālās telpas	30	30	30
7.	Biroju un publisko pakalpojumu sniedzēju apmeklētāju pieņemšanas telpas	45	45	–

Noteikumos Nr.16 nosakot trokšņa robežlielumus, Ministru kabinets ir vadījies pēc PVO vadlīnijām³¹, kas satur PVO rekomendētos (pieļaujamos) trokšņa līmeņus (robežlielumus).

Par tiesisko regulējumu, kas attiecībā uz mototrasēm bija spēkā līdz 2015. gada 3.oktobrim, var runāt kā par kompromisa tiesisko regulējumu attiecībā uz robežvērtībām, kas tika noteikti kā norma ārējā vidē, kur atrodas dzīvojamās mājas un satiksmes zona, t.sk. visām mototrasēm. Proti, Ministru kabinets ārējā vidē pieļāva augstākas robežvērtības, kā tās ir noteiktas PVO rekomendācijās, taču, respektējot PVO noteiktās robežvērtības dzīvojamā telpā un nepieciešamību tās mērīt kā būtisku kaitējuma novērtēšanas līdzekli.

Būtiski atzīmēt, ka vēsturiski, t.i., vēl pirms Noteikumu Nr.16 pieņemšanas, robežvērtības bija vēl saudzējošākas cilvēkam³².

2.5. 2015. gada 22. septembrī Ministru kabinets pieņēma Noteikumus Nr.539. Ar šo noteikumu 4.punktu (Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkts) cita starpā Noteikumu Nr.16 2. pielikuma 2. punkts tika izteikts šādā redakcijā:

³¹Noteikumu Nr.16 izstrādē tika izmantotas Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijas „Nakts trokšņa vadlīnijas Eiropai”, sk. Noteikumu Nr.16 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācija) 13.lp., <http://likumi.lv/doc.php?id=263882> (skatīts 11.10.2016.), gan Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijas aizsardzībai pret vides (sadzīves) troksni, sk. [http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/troksnis/pasaules-veselības-organizācijas-vadlinijas-aizsardzībai-pret-vides-sadzīves-troksni?print=1](http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/troksnis/pasaules-veselibas-organizācijas-vadlinijas-aizsardzībai-pret-vides-sadzīves-troksni?print=1) (skatīts 11.10.2016.), <http://www.who.int/docstore/peh/noise/Commnoise4.htm> (skatīts 11.10.2016.).

³²Iepriekšējo kārtību noteica Ministru kabineta 2004.gada 13.jūlija noteikumi Nr.597 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”, [http://likumi.lv/ta/id/91242-troksna-novertesanas-un-parvaldības-kartiba](http://likumi.lv/ta/id/91242-troksna-novertesanas-un-parvaldibas-kartiba) (skatīts 11.10.2016.) un Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.76 „Noteikumi par trokšņa novērtēšanu dzīvojamo un publisko ēku telpās”, <http://likumi.lv/ta/id/225263-noteikumi-par-troksna-novertesanu-dzivojamo-un-publisko-eku-telpas> (skatīts 11.10.2016.).

"2. Vides trokšņa robežlielumi ārpus telpām izvietotajām mototrasēm¹

Nr. p. k.	Sporta treniņu un sacensību dienu skaits	Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija	Jauktas centra un publiskās apbūves teritorija (ar dzīvojamo apbūvi)
		$L_{Aeq, T} (dB(A))$	$L_{Aeq, T} (dB(A))$
2.1.	Līdz pieciem sporta treniņiem nedēļā darbdienās no plkst. 9.00 līdz 20.00, bet sestdienās no plkst. 9.00 līdz 18.00	65	70
2.2.	Līdz 16 sacensību dienām gadā no plkst. 8.00 līdz 20.00	75	80
2.3.	Virs 16 sacensību dienām gadā sestdienās un svētdienās no plkst. 8.00 līdz 20.00	70	75

Piezīme. ¹ Apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radīto troksni novērtē, izmantojot tikai vides trokšņa robežlielumus, neveicot trokšņa rādītāju novērtēšanu telpās."

Analizējot Noteikumus Nr. 539, konstatējams, ka ar tiem, *pirmkārt*, tika paaugstināti vides trokšņa robežlielumi apdzīvotās vietās (pilsētā vai ciemā) izvietotām autosporta un motosporta bāzēm (turpmāk arī – mototrasēm). *Otrkārt*, ar Noteikumiem Nr. 539 Ministru kabinets noteica arī atšķirīgu tiesisko regulējumu attiecībā uz apdzīvotās vietās (pilsētās vai ciemos) esošo mototrašu trokšņa mērīšanas un novērtēšanas nosacījumiem, t.i.:

1) apdzīvotās vietās (pilsētā vai ciemā) izvietotām mototrasēm troksnis tiek novērtēts tikai ārpus telpām, neveicot trokšņa novērtēšanu telpās.

2) ja iepriekš mototrasēm kā jebkuram citam vides trokšņa avotam vides trokšņa robežlielumi tika noteikti uz gadu, atsevišķi mērot dienas, vakara, nakts trokšņa līmeni, tad ar Noteikumiem Nr.539 vides trokšņa robežlielumi ir attiecināti uz konkrēto trases darbības laiku (diennakts, nedēļas un gada griezumā) un uz noteiktu treniņu un sacensību skaitu.

3. Iebildumi par Noteikumiem Nr.539

Privātpersona, uz kuras iesnieguma pamata tika ierosināta pārbaudes lieta, ir norādījusi, ka Noteikumi Nr.539 ir pieņemti ar veselības ministra iebildumiem, kas, privātpersonas skatījumā, pamato šī normatīvā akta prettiesiskumu. Tādējādi, privātpersonas skatījumā, Noteikumi Nr. 539 pārkāpj iedzīvotāju tiesības dzīvot veselībai nekaitīgā vidē.

Iepazīstoties ar Ministru kabineta 2015. gada 22. septembra sēdes protokolu, tika konstatēts, ka veselības ministrs Guntis Belēvičs par Noteikumu Nr.539 pieņemšanu ir paudis atsevišķu viedokli, proti: "*Veselības ministrija nevar atbalstīt Noteikumu Nr.539 projektu, jo 1) nepieciešams samazināt projektā noteiktās trokšņa robežvērtības vismaz par 5 decibeliem, lai maksimālais trokšņa līmenis nepārsniegtu 70 decibelus, kā to iesaka Pasaules Veselības organizācija; 2) motosporta trašu pārvaldītājiem ir jānodrošina atbilstoši trokšņa slāpētāji un paaugstināta trokšņa teritorijas ir jānorobežo ar troksni slāpējošiem objektiem, lai nodrošinātu veselībai nekaitīgu trokšņa līmeni ārpus trasēm esošajās dzīvojamās apbūves telpās; 3) trokšņa robežlielumi attiecībā uz iekštelpām ir jāievēro kā jebkuras citas saimnieciskās darbības gadījumā un jāsvītro paredzētais izņēmums nemērīt motosporta bāzes radītā trokšņa rādītājus apdzīvotu vietu iekštelpās; 4) jāsaīsina treniņu laiks darba dienās līdz plkst. 19.00 (projektā noteikts līdz 20.00), kā arī jāierobežo sacensību ilgums brīvdienās. Atbilstoši noteikumu 12.punktam ar mūzikas atskaņošanu un citu ar sabiedrisko kārtību saistīto trokšņu kontroli nodrošina attiecīgā pašvaldība. Apdzīvotā vietā izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radītā vides trokšņa vērtēšana ir attiecināma uz ar sabiedrisko kārtību saistīto trokšņa*

kontroli un to uzraudzība ir piekritīga pašvaldībām. Nepieciešamības gadījumā kompetenču sadalījums precizējams arī noteikumu projektā. Iedzīvotāju sūdzības par autosporta un motosporta bāzes radītajiem vides trokšņiem ir jāiesniedz attiecīgajā pašvaldībā.”³³

4. Tiesībsarga vērtējums

Pārbaudes lietā centrālie jautājumi no cilvēktiesību viedokļa ir, - kādus un balstoties uz ko Ministru kabinets Noteikumos Nr.539 ir noteicis trokšņa rādītājus un to piemērošanas nosacījumus, un vai šie rādītāji un to piemērošanas nosacījumi ir tādi, kas rada kaitīgas sekas.

Ja tie rada kaitīgas sekas, tad ir pamats uzskatīt, ka tie nenovērš / nesamazina vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem.

Ja tie nenovērš / nesamazina vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem, tad ir pamats atzīt Noteikumu Nr.539 (vai to atsevišķu normu) neatbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātajam mērķim.

Ja tiek atzīts, ka Noteikumi Nr.539 (vai to atsevišķākas normas) neatbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātajam mērķim, ir pamats uzskatīt, ka:

- 1) Ministru kabinets ir ierobežojis personu Satversmes 111.un 115.pantā paredzētās personas tiesības, nenodrošinot valstij uzliktā pozitīvā pienākuma izpildi;
- 2) Ministru kabinets ir pārkāpis likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajā daļā doto deleģējumu, kas cita starpā uzliek pienākumu ievērot likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā paredzēto mērķi.

4.1. *Par Noteikumos Nr.539 paredzētajiem Satversmes 111.un 115.panta ierobežojumiem*

Atzinuma 2.4.punktā jau tika konstatēts, ka ar Noteikumiem Nr.539 attiecībā uz vides trokšņa robežlielumu paaugstināšanu un atsevišķu trokšņa novērtēšanas nosacījumiem privātpersonu tiesiskais stāvoklis ir ticis ierobežots.

No cilvēktiesību viedokļa tas ir uzskatāms par Satversmes 115. un 111. pantā nostiprināto personas pamattiesību ierobežojumu.

Satversmes tiesa savos nolēmumos ir atzinusi, ka pamattiesības drīkst ierobežot vienīgi ar likumu vai pamatojoties uz likumu, kas skaidri nosaka pamattiesību ierobežojuma apjomu. Nav pieļaujama pamattiesību ierobežojuma noteikšana bez skaidra likumdevēja pilnvarojuma. Savukārt īstenojot pilnvarojumu, ir jāizvairās no personas pamattiesību ierobežošanas, ja uz ierobežojumu nepieciešamību nav tieši norādīts pilnvarojumā³⁴.

Kā jau šajā atzinumā ir konstatēts, Ministru kabinetam dotais deleģējums neparedz privātpersonu pamattiesību ierobežošanas nosacījumus. Tieši pretēji Ministru kabinetam dotais deleģējums paredz pienākumu pieņemt tādas tiesību normas (tādus noteikumus), kas veicinātu Satversmes 115. un 111. pantā nostiprināto personas pamattiesību ievērošanu.

Ievērojot minēto, konstatētais pamattiesību ierobežojums formāli ir atzīstams par neatbilstošu likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā paredzētajam mērķim. Taču šāds secinājums ir pirmšķietams, tādēļ turpmāk tiesībsargs sniedz izvērstu vērtējumu par minētajām Noteikumu Nr.539 prasībām.

4.2. *Par Noteikumu Nr.539 mērķi*

Vērtējot pamattiesību ierobežojumus, jāņem vērā, ka ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojumam jābūt

³³Sk. <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2015-09-22#18> (skatīts 11.10.2016.).

³⁴Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu un 2016. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 15.2. punktu.

noteiktam svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad³⁵. Pienākums norādīt leģitīmo mērķi visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu.³⁶

Noteikumu Nr.539 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (turpmāk arī - anotācija), raksturojot trokšņu jomas situāciju un problemātiku, kuras risināšanai tika izstrādāts attiecīgais tiesiskais regulējums (jeb raksturojot tiesiskā regulējuma mērķi un būtību), norādīts: “Latvijā ik gadu norisinās gan starptautiskās, gan vietēja mēroga autosporta un motosporta sacīkstes. Lai nodrošinātu starptautisko sacīkšu rīkošanu Latvijā, ir nepieciešams atbilstošs tiesiskais regulējums trokšņa jomā (autosporta un motosporta bāzēm apdzīvotās vietās (pilsētā vai ciemā)), kurš nav pretrunā ar starptautisko organizāciju prasībām. Pašreiz Noteikumu Nr.16 noteiktie trokšņa robežlielumi ir ievērojami zemāki nekā to trokšņa ietekmes līmenis, kas parasti rodas lielākajā daļā motosporta norises vietās.

Lai korekti novērtētu motoru sporta radīto troksni, nepieciešams balstīties uz vides trokšņa robežlielumiem. Motosporta darbībai parasti ir raksturīgas ievērojamas trokšņa līmeņa svārstības gan dienas, gan visa gada griezumā. Darbības gadā parasti ir mazāks sacīkšu notikumu skaits ar lielu trokšņa ietekmi un lielāks skaits testa un treniņu dienu ar ievērojami zemāku trokšņa ietekmi.

Lai novērtētu Noteikumu Nr.16 atbilstību sporta bāzēm, tika veikta plaša gan starptautisko organizāciju, gan arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu motosporta bāzu pieredzes izvērtēšana. Vides trokšņa robežlielumu noteikšanai, ir ņemti prakses piemēri no Eiropas Savienības dalībvalstīm. Kā piemēri no Eiropas trasēm noteiktajiem trokšņa robežlielumiem ir izvēlētas trases - Austrijas „Red Bull Ring” un Vācijas „Nürburgring”, kuru ekspluatācijas atļaujā ir norādīti sekojoši robežlielumi Ldiena max.: 80 dB(A) Ldiena, gads: 65 dB(A), kas nozīmē dienas vidējo rādītāju un gada vidējo normu, ko mēra ārpus telpām.

Citu valstu pieredzes izvērtēšanas rezultātā ir izstrādāts kompromisa noteikumu projekts attiecībā tikai uz atsevišķām autosporta un motosporta trasēm, kas paredz, ka prasības būs attiecināmas uz šādām autosporta un motosporta bāzēm:

1) reģistrēta sporta bāzu reģistrā, kuru uztur Izglītības un zinātnes ministrija saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 26.janvāra noteikumiem Nr.76 “Noteikumi par sporta bāzu reģistrā iekļaujamās informācijas saturu un aktualizēšanas kārtību”;

2) atrodas apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) un izvietota ārpus telpām. Noteikumu projekta prasības tiek attiecinātas tikai uz tādām apdzīvotajām vietām kā pilsētas un ciemi, ievērojot šo trašu izvietojuma specifiku. Savukārt attiecībā uz tādu apdzīvoto vietu kā viensēta, arī turpmāk piemēros jau pašreiz spēkā esošo Noteikumu Nr.16 prasības, tāpat kā arī uz trasēm, kuras izvietotās citās teritorijās (piemēram, lauku teritorijas). Tādejādi neatkarīgi no tā, kur trase ir izvietota, būs piemērojamas Noteikumu Nr.16 prasības, tikai attiecībā uz trasēm pilsētā un ciemos būs specifiskāks regulējums.

Trases izvietojumam ir jāatbilst pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktajam, attiecīgi, plānojot pašvaldības teritoriju, ir jāizvērtē kritēriji, kas pieļauj konkrētās trases izvietojumu;

3) tajā tiek nodrošināti treniņi un sacensības.

Noteikumu projekts paredz:

1) autosporta un motosporta bāzu īpašniekiem vai valdītājiem aprīkot trasi ar trokšņa monitoringa iekārtu;

2) autosporta un motosporta bāzu īpašnieks vai valdītājs ievieto sacensību grafiku savā mājas lapā un informē pašvaldību par sacensību grafiku;

3) atšķirīgus vides trokšņa robežlielumus nekā citiem trokšņa avotiem un tie ir balstīti uz treniņu un sacensību skaitu un noteiktu darbības laiku. Vides trokšņa robežlielumi plānoti augstāki nekā pašreiz noteikumos noteiktie, bet jāņem vērā, ka pašreiz šāda veida trasēm vides trokšņa robežlielumi ir noteikti uz gadu un tiek plānots, ka turpmāk tie būs attiecināti uz konkrēto trases darbības laiku un nevis uz gadu. Šīm autosporta un motosporta bāzēm apdzīvotās vietās troksni novērtē tikai ārpus telpām, neveicot trokšņa novērtēšanu telpās.

³⁵Satversmes tiesas 2005. gada 22.decembra spriedums lietā Nr.2005-19-01.

³⁶Satversmes tiesas 2011.gada 25.oktobra spriedums lietā Nr.2011-01-01.

Noteikumu projekts ir kompromisa risinājums, kas paredz trokšņu robežlielumu pietuvināšanu Vācijas un Austrijas piemēriem, joprojām saglabājot tos zem Vācijas un Austrijas noteiktā trokšņu līmeņa, turklāt papildus nosakot arī laika ierobežojumus sporta bāzu darbībā. Vienlaicīgi arī autosporta un motosporta federācijām būtu jāizstrādā autosporta un motosporta trašu akreditācijas noteikumi, kuri būtu balstīti uz noteikumu projektā iekļautajām prasībām un jā rūpējas par to izpildi.”³⁷

No anotācijā sniegtās informācijas tiesībsargs secina, ka Noteikumu Nr. 539 mērķis ir noteikt tādu tiesisko regulējumu trokšņa jomā, kurš nav pretrunā ar starptautisko organizāciju prasībām, lai varētu nodrošināt starptautisko motosporta sacīkšu rīkošanu Latvijā.

Anotācijā ir norādīts, ka tiesiskais regulējums ietekmē 2 sabiedrības mērķgrupas:

- 1) iedzīvotājus, kuri dzīvo autosporta un motosporta bāzu, kuras atrodas apdzīvotās vietās (pilsētas vai ciema), tuvumā;
- 2) komersantus, kuriem pieder vai kuri pārvalda autosporta un motosporta bāzes³⁸.

Analizējot šo mērķi, nerodas šaubas - tas pamatā ir vērsts uz to, lai veicinātu starptautisko motosporta sacīkšu rīkošanu Latvijā, tādējādi arī no valsts puses veicinātu vienu no sporta veidiem. Tāpat ir acīmredzami, ka tas ir vērsts uz noteiktu komersantu, kuriem pieder vai kuri pārvalda autosporta un motosporta bāzes, interešu veicināšanu.

No valsts puses šāds mērķis var būt atbalstāms un valstij ir tiesības to atbalstīt, ja vien:

- šo mērķi valsts realizē tā, lai otras Noteikumu Nr.539 mērķgrupas - iedzīvotāju, kuri dzīvo mototrašu, kuras atrodas apdzīvotās vietās (pilsētas vai ciema), tuvumā, tiesības tiek ievērotas, kā arī
- no Ministru kabineta puses netiek pārkāpts likumdevēja dotais deleģējums, proti, ne tikai noteikt trokšņa robežlielumus un to piemērošanas noteikumus pēc kādas selektīvas informācijas, bet noteikt tādas trokšņa rādītājus un to piemērošanas noteikumus, kas atbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā noteiktajiem mērķiem.

4.3.Par vides, t.sk. mototrašu, trokšņa raksturojošiem faktoriem

Anotācijā pamatoti tiek norādīts, ka, lai korekti novērtētu motosporta radīto troksni, nepieciešams balstīties uz vides trokšņa robežlielumiem.

Minēto apstiprina arī Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūta eksperti (turpmāk arī - RSU eksperti), papildus norādot, ka, lai runātu par brīdi, kad vides troksnis ir jau nevēlams un kaitīgs, ir jāņem vērā vairāki faktori, no kā ir atkarīga trokšņa iedarbība uz cilvēka veselību un labklājību:

- trokšņa līmenis,
- frekvenču spektrs,
- laika raksturojums,
- avota specifiskums un
- cilvēka fizioloģiskās īpatnības un subjektīvās uztveres.

4.3.1. Par vides t.sk. mototrašu, trokšņa specifiku

Lai noteiktu korektu trokšņa līmeni, ir nepieciešams apzināt, kāds pēc savas būtības ir mototrašu troksnis. Tas ir būtisks nosacījums, lai varētu apsvērt, kā attiecīgās tiesiskā regulējuma izmaiņas ir savietojamas ar likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punkta noteikumiem.

Anotācijā, raksturojot mototrašu troksni, tiek atzīts, pirmkārt, ka mototrašu darbībai parasti ir raksturīgas ievērojamas trokšņa līmeņa svārstības gan dienas, gan visa gada griezumā.

³⁷Sk. Noteikumu Nr.539 anotācijas 1. sadaļas 2. punktu.

³⁸Sk. Noteikumu Nr.539 anotācijas 2. sadaļas 1.punktu.

Otrkārt, anotācijā tiek atzīts, ka realitātē līdz 2015. gada 3. oktobrim Noteikumos Nr.16 noteiktie trokšņa robežlielumi ir ievērojami zemāki nekā to trokšņa ietekmes līmenis, kas parasti rodas lielākajā daļā motosporta norises vietās.

No minētā izriet, pirmkārt, ka Ministru kabinets nepārprotami ir atzinis, ka mototrašu troksnis pārsniedz līdz Noteikumu Nr.539 pieņemšanai pastāvošos trokšņa līmeņus.

Otrkārt, Ministru kabinets nepārprotami ir atzinis, ka mototrašu troksnis ar noteiktām īpatnībām ir atšķirīgs no citiem vides trokšņiem.

Anotācijā nav raksturots, kāds pēc būtības ir mototrašu troksnis un kāda ir tā iedarbība uz cilvēku, tik vien, ka ir norādīts, ka mototrašu darbības gadā parasti ir mazāks sacīkšu notikumu skaits ar lielu trokšņa ietekmi un lielāks skaits testa un treniņu dienu ar ievērojami zemāku trokšņa ietekmi.

Anotācijā norādītais, iespējams, ir uz vispārzināmo praksi balstīts pieņēmums, kas anotācijā nav pamatots ar reāliem datiem, bet šim apstāklim var būt noteikta nozīme, runājot ar mototrašu trokšņa ietekmi uz cilvēku.

Pārbaudes lietas ietvaros, RSU eksperti, raksturojot mototrašu trokšņa iedarbību uz cilvēka veselību un labklājību un tā radītās sekas, vērsa uzmanību, ka zinātniskajā literatūrā mototrašu radītais troksnis netiek izcelts kā atsevišķs satiksmes trokšņa paveids³⁹. Tomēr mototrasēs esošā trokšņa daba atšķiras no automašīnu vai vilcienu radītā trokšņa. Troksnis ir mainīgs - ilgstoša skaņa, kuras skaņas līmenis novērošanas periodā ievērojami izmainās, bet ne tādā veidā kā impulsīvai skaņai. Šis trokšņa līmeņa izmaiņas un noteiktas frekvences var radīt lielāku apgrūtinājumu sabiedrībai/iedzīvotājiem, nekā monotons autosatiksmes troksnis uz lielas kustības intensitātes ielām vai dzelzceļa radītais troksnis.

Vides trokšņa novērtēšanas standartā ir noteikts, ka trokšņa raksturotājs trokšņa robežvērtību noteikšanai ir vērtēšanas līmenis, kas nozīmē, ka, salīdzinot trokšņa mērījumus ar noteiktajām robežvērtībām, jāņem vērā ne tikai izmērīto lielumu, bet vērtēšanas līmeni, kuram ir pieskaitīti/atņemti labojumi. Zinātniski pierādīts, ka dažāda veida transporta skaņas avotu radītie apgrūtinājumi savstarpēji atšķiras. Pie viena un tā paša ekvivalentā nepārtrauktā skaņas spiediena līmeņa (izmērītais lielums), lidmašīnu troksnis ir vairāk apgrūtināošs nekā auto satiksmes troksnis un dzelzceļa troksnis mazāk apgrūtināošs nekā autosatiksmes radītais troksnis. Tāpēc standartā ir atbilstoši noteikts, ka autotransporta troksnim labojumi nav jāveic, jo tas ir atskaites avots, bet labojumi ir veicami dzelzceļa radītajam troksnim (-3 dB līdz -6 dB) un lidmašīnu radītajam troksnim (+3 dB līdz +6 dB). Mototrašu radīto troksni varētu izdalīt, kā atšķirīgu un vairāk apgrūtināšu troksni (salīdzinot ar autosatiksmes troksni) un piemērot labojumus izmērītajiem lielumiem, bet attiecībā uz trokšņa avota veidu, standartā ir doti labojumi tikai trīs satiksmes veidiem: autosatikme, dzelzceļš un lidmašīnas, nav noteikti labojumi motociklu radītajam troksnim⁴⁰.

No minētā izriet, ka mototrašu trokšņa (kā vairāk apgrūtināšām trokšņa) robežvērtībām, realitātē veicot mērījumus, būtu veicami robežvērtību labojumi pēc analogijas kā lidmašīnu troksnim.

4.3.2. Par vides, t.sk. mototrašu, trokšņa ietekmi

Nākamais, ko, tiesībsarga skatījumā, būtiski ir apzināt, kādas kaitīgas sekas vides troksnis, t.sk. mototrašu troksnis, var izraisīt realitātē. Tas ir būtiski, lai izprastu arī juridiskā

³⁹Tas tiek apstiprināts arī, piemēram, Health implication of road, railway and aircraft noise in the European Union, Provisional results based on the 2nd round of noise mapping, RIVM Report 2014-0130, National Institute for Public Health and the Environment of Netherlands, 13 - 19 p., http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=rivmp:267864&type=org&disposition=inline&ns_nc=1 (skatīts 11.10.2016.).

Tradicionāli pamatā tiek analizēts satiksmes troksnis, avio troksnis, dzelzceļa troksnis, industriālais troksnis. Izskaidrojums tam ir attiecīgo avotu daudzums un līdz ar to potenciālā ietekme uz lielāku cilvēku skaitu, salīdzinot ar citiem avotiem.

⁴⁰RSU eksperti šo apgalvojumu pamatā izmanto atsaucies uz:

LVS ISO 1996-1:2004 "Akustika. Vides trokšņa raksturošana, mērīšana un novērtēšana. 1. daļa: Pamatlielumi un novērtēšanas procedūras un LVS ISO 1996-2:2008 "Akustika. Vides trokšņa raksturošana, mērīšana un novērtēšana. 2. daļa: Vides trokšņa līmeņu noteikšana".

jēdziena “kaitīgās sekas” reālības. Tādēļ ir noskaidrojams, kā izpaužas vides trokšņa iedarbība uz cilvēkiem realitātē.

Jānorāda - anotācijā šis jautājums nav minēts un tiesībsarga pārbaudes lietas ietvaros nav gūta pārliecība, ka šis apstāklis Noteikumu Nr.539 tapšanas procesā ir bijis izvērtēts.

Pārbaudes lietas ietvaros RSU eksperti tiesībsargam sniegtajā atbildē norādīja, ka vides troksnis, atšķirībā no darba vides trokšņa – kur trokšņa līmeņi ir augstāki, rada netiešos veselības traucējumus: komunikācijas un miega traucējumus, kognitīvo un emocionālo atbildi, apgrūtinājumu, autonomās nervu sistēmas un endokrīnās sistēmas traucējumus, asins spiediens un asins satura rādītāju izmaiņas, kas noved pie paaugstināta riska hipertonijai, aterosklerozei un išēmiskai sirds slimībai.

Galvenie netiešie veselības traucējumi⁴¹, ko izraisa vides troksnis, ir:

- **Runas saprotamība** (runas saprotamību ietekmē sarunas skaļums, izruna, attālums, traucējošā trokšņa skaņas līmeņi, kā arī cilvēka dzirdes asums un uzmanības pakāpe);
- **Miega traucējumi** (grūtības iemigt, bieža pamošanās, miega fāzu izmaiņas, paaugstināts asinsspiediens, sirds ritma izmaiņas, elpošanas biežuma izmaiņas, ķermeņa kustību pieaugums, pazemināta miega subjektīvā kvalitāte);
- **Cilvēka funkcionālo sistēmu traucējumi** (hipertoniya, sirds išēmiskā slimība, endokrīnās sistēmas traucējumi);
- **Garīgā veselība** (var paātrināt un pastiprināt latentu garīgo slimību un neurožu attīstību);
- **Darbaspējas** (kaitīgi ietekmē izziņas uzdevumu veikšanu, palielina kļūdīšanās iespēju);
- **Sociālie un uzvedības efekti, traucējumi** (apgrūtinājums, jūtīguma palielināšanās un agresivitāte)⁴².

RSU eksperti atzina, ka minētos veselības traucējumus var izraisīt arī mototrašu radītais troksnis, atkarībā no:

- tā līmeņa,
- ekspozīcijas laika un
- cilvēka individuālām īpatnībām.

Īpaši vērojama uzmanība vides trokšņa ietekmei uz bērniem. RSU eksperti ir norādījuši, ka bērniem, kuri ilgstoši uzturas trokšņainā vidē, ir paaugstināts simpātiskās nervu sistēmas tonuss, palielināti stresa hormonu līmeņi un paaugstināts asinsspiediens. Ilgstoši iedarbojoties troksnim agrā bērnībā, tiek traucēta lasīšanas apguve un samazinās motivācijas spējas. Par šiem traucējumiem ir maz informācijas un tādēļ nav noteiktas speciālas vadlīniju vērtības, bet šīs vērtības ir zemākas nekā caurmēra pieaugušo populācijai⁴³.

⁴¹Detalizētāki trokšņa radītie veselības traucējumi (atkarībā no trokšņa līmeņa) ir izlasāmi Veselības inspekcijas mājas lapā, <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/troksnis/pasaules-veselibas-organizācijas-vadlinijas-aizsardzībai-pret-vides-sadzīves-troksni> (skatīts 11.10.2016.) un citos avotos: 1) EEA Technical report Nr. 11/2010 “Good practice guide on noise exposure and potential health effects”, sk. <http://www.eea.europa.eu/publications/good-practice-guide-on-noise> (skatīts 11.10.2016.), 2) World Health Organization “Guidelines for community noise”, sk. <http://www.who.int/docstore/peh/noise/guidelines2.html> (skatīts 11.10.2016.), 3) EEA Technical report Nr. 10/2014 “Noise in Europe 2014”; 4) EEZ Rīgas pašvaldības īstenotā projekta “Klimata ietekmes, pielāgošanos klimata pārmaiņām un pielāgošanās iespēju sociāli ekonomisko vērtību novērtējums daudzdzīvokļu kvartālos Rīgā un Latvijā” kopsavilkums; 5) RSU Sabiedrības veselības bakalaures A. Bukinas pētnieciskais darbs “Trokšņa līmeņa atšķirības dažādos Rīgas mikrorajonos un tā ietekme uz iedzīvotāju sirds un asinsvadu sistēmas veselības stāvokli”.

⁴²Pārbaudes lietas ietvaros Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts, raksturojot galvenos netiešos veselības traucējumus, ko izraisa vides troksnis, atsaucās uz šādiem avotiem: Eglīte M. Darba medicīna – Rīga, Rīgas Stradiņa universitāte, 2012., WHO Guidelines for Community Noise, 1995, LVS ISO 1996-1:2004 “Akustika. Vides trokšņa raksturošana, mērīšana un novērtēšana. 1. daļa: Pamatlielumi un novērtēšanas procedūras, LVS ISO 1996-2:2008 “Akustika. Vides trokšņa raksturošana, mērīšana un novērtēšana. 2. daļa: Vides trokšņa līmeņu noteikšana”, EEA Technical report No 11/2010 “Good practice guide on noise exposure and potential health effects”.

⁴³RSU eksperti šo apgalvojumu pamatā izmanto atsaucēs uz: WHO Guidelines for Community Noise, 1995 un WHO Data and statistics: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/noise/data-and-statistics> (skatīts 11.10.2016.).

Trokšņa iedarbības mehānisms balstās uz to, ka:

- 1) sākotnēji cilvēks izjūt apgrūtinājumu un diskomfortu,
- 2) atkarībā no iedarbības intensitātes, ilguma un cilvēka uztveres troksnis kļūst par nespecifisku stresoru, kas rada riska faktorus veselībai un veselības traucējumus. Troksnis rada virkni tiešu (piem., arodvājdzirdība) un netiešu veselības traucējumu.

4.3.3. Par vides, t.sk. mototrašu, trokšņa robežlielumu (līmeņiem): vispārīgs raksturojums

Pirms analizēt konkrētas Noteikumos Nr.539 paredzētās robežvērtības un anotācijā minēto pamatojumu, ir sniedzams vispārējs raksturojums par trokšņa līmeņiem (robežvērtībām) un to ietekmi uz cilvēka veselību.

Pārbaudes lietas ietvaros gan Tiesībsarga birojs patstāvīgi noskaidroja, ka pastāv virkne publikāciju, pētījumu, Eiropas valstu ziņojumu par vides trokšņa līmeņiem (robežvērtībām) un to ietekmi⁴⁴, gan arī no ieinteresēto personu puses Tiesībsarga birojā tika iesniegtas vairākās publikācijas un pētījumi par minēto jautājumu⁴⁵.

Informācija par trokšņa robežvērtībām un to ietekmi (konkrētu izpausmi) atsevišķos avotos ir atšķirīga⁴⁶. Tiesībsargs savas kompetences ietvars nevar sniegt apsvērumus par viena vai cita informācijas avota atšķirību pamatotību šajā jomā. To, kurš avots ir objektīvs un pietiekami ticams, ir attiecīgās jomas ekspertu kompetences jautājums. Bet, tā kā pārbaudes lietā tiesībsargam ir jāsniedz juridisks vērtējums par Noteikumos Nr.539 paredzētajām robežvērtībām, tiesībsarga skatījumā, par pamatu ir jāizraugās starptautiski respektablākais avots, kas definē trokšņa robežvērtības un to ietekmi uz cilvēku.

Šajā sakarā būtiska nozīme ir Latvijas no starptautiskajām saistībām un Eiropas Savienības tiesībām izrietošie pienākumi.

Nav apšaubāms, ka Latvijai kā PVO dalībvalstij⁴⁷ ir pienākums respektēt un ievērot PVO rekomendācijas, kas balstītas uz zinātniski pamatotiem pētījumiem un vērstas, t. sk. uz Eiropas un Latvijas sabiedrības veselības veicināšanu un uzlabošanu. Arī RSU eksperti pārbaudes lietas

⁴⁴Papildus citām šīs pārbaudes lietas atsaucēm minams pētījums: Noise pollution: non-auditory effects on health. Stephen A Stansfeld and Mark P Matheson. *Br Med Bull* (2003) 68 (1): 243-257. doi: 10.1093/bmb/ldg033 <http://bmb.oxfordjournals.org/content/68/1/243.full> (skatīts 11.10.2016.).

Burden of disease from environmental noise - Quantification of healthy life years lost in Europe. World Health Organization, 2011 http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/e94888.pdf?ua=1 (skatīts 11.10.2016.).

⁴⁵Piemēram, tika iesniegta informācija par troksni darba vidē:

Canada Center for Occupational Health and Safety, https://www.ccohs.ca/oshanswers/phys_agents/exposure_can.html. (skatīts 11.10.2016.);

United States Department of Labor,

https://www.osha.gov/pls/oshaweb/owadisp.show_document?p_table=STANDARDS&p_id=9735&p_text_version=FALSE (skatīts 11.10.2016.);

The American Conference of Governmental Industrial Hygienists (ACGIH),

<https://www.osha.gov/dts/osta/otm/noise/standards.html#general> (skatīts 11.10.2016.);

Health and Safety Executive - UK, <http://www.hse.gov.uk/NOISE/regulations.htm> (skatīts 11.10.2016.);

<http://slideplayer.com/slide/3335672/> (skatīts 11.10.2016.).

Piemērām, par trokšņa iedarbību uz dzirdi un par dzides zudumu no 85 dB:

Sound Advice Introduction and hearing damage <http://www.soundadvice.info/thewholestory/san1.htm> (skatīts 11.10.2016.);

American Hearing Research Foundation <http://american-hearing.org/disorders/noise-induced-hearing-loss/#research> (skatīts 11.10.2016.);

Noise Help <http://www.noisehelp.com/noise-dose.html> (skatīts 11.10.2016.);

Troksnis nav draugs, <http://iaptieka.lv/?lapa=doctus2&id=346> (skatīts 11.10.2016.).

⁴⁶Piemēram, atsevišķos pētījumos ir secināts, ka ietekme uz cilvēka veselību (jeb cilvēka veselībai kaitīga vide) var rasties pie trokšņa līmeņa, kas ir mazāks nekā 55 dB dienā un 50 dB naktī. Piemēram, lasīšanas traucējumi, sirds slimības, insults var tikt ierosināti pie 50 dB dienā. Īgnuma rašanās sliekšnis ir zem 40 dB dienā un miega traucējumu sliekšnis – zem 40 dB naktī.

Sk. Health implication of road, railway and aircraft noise in the European Union, Provisional results based on the 2nd round of noise mapping, RIVM Report 2014-0130, National Institute for Public Health and the Environment of Netherlands, 13 - 19 p., http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=rivmp:267864&type=org&disposition=inline&ns_nc=1 (skatīts 11.10.2016.).

⁴⁷Sk. http://www.vi.gov.lv/lv/nozare/starptautiska_sadarbiba/latvija_pasaules_veselibas_organizacija/ (skatīts 11.10.2016.).

ietvaros atzina, ka, vērtējot vides troksni, t.sk. mototrašu troksni, ir jāņem vērā PVO vadlīnijas, Eiropas Vides aģentūras un citu autoritatīvu organizāciju izstrādātas atziņas, kas ir balstītas uz pētījumiem.

Ievērojot minēto, tiesībsargs, vērtējot Noteikumus Nr.539 par pamatu izmanto PVO vadlīnijas. Šādu izvēli cita starpa tiesībsargs pamato ar to, ka PVO rekomendācijas neapšaubāmi ir maksimāli vērstas uz cilvēka veselības interešu nodrošināšanu un veicināšanu, kam šīs lietas ietvaros ir būtiska nozīme. Turklāt arī atsevišķu Eiropas Savienības valstu ziņojumi Eiropas Komisijai tiek balstīti uz PVO un Eiropas Savienības informācijas avotiem⁴⁸.

Saskaņā ar PVO rekomendācijām, trokšņa vērtības, kurās nav rekomendēts pārsniegt, atšķiras atkarībā no vides un objektiem, uz ko troksnis iedarbojas⁴⁹.

Trokšņa vērtības, kuras PVO nerekomendē pārsniegt

Specifiskā vide	Kritiskie veselības efekti	LA ekv (dB (A))	Laika bāze (st.)	LA max. (dB)
Ārējā dzīvojamā vide	Nopietni traucējumi dienas laikā un vakaros	55	16	-
		50	16	-
Dzīvokļa iekštelpas	Sarunu saprotamība & mēreni traucējumi dienā & vakaros	35	16	
	Miega traucējumi			
Guļamtelpas		30	8	45
Ārpus guļamtelpas	Miega traucējumi, pie vaļēja loga (ārtelpu vērtības)	45	8	60
Skolu un pirmsskolu telpas	Mācību vielas saprotamības un informācijas uztveres traucējumi	35	Mācību stundu laikā	-
Pirmsskolas iestāžu guļamtelpas	Miega traucējumi	30	Gulēšanas laikā	45
Skolas, sporta laukumi	Traucējumi (ārējie avoti)	55	Sporta spēļu laikā	-
Slimnīcas, palātas	Miega traucējumi, dienā un vakaros	30	16	-
	Miega traucējumi, naktī	30	8	40
Slimnīcas, veselības aprūpes telpas	Atpūtas un atveseļošanās traucējumi	#1		
Ražošanas, tirdzniecības un satiksmes zonas, ārējā vide un iekštelpās	Dzirdes traucējumi	70	24	110
Ceremonijas, festivāli, izklaides pasākumi	Dzirdes traucējumi (klienti: < 5 reizes/gadā)	100	4	110
Sabiedriskie pasākumi, ārējā vidē un iekštelpās	Dzirdes traucējumi	85	1	110
Mūzika un citas skaņas radio u.c. veida austiņās	Dzirdes traucējumi (brīva lauka vērtība)	85 #4	1	110
Impulsu skaņas no rotaļlietām, ugunošanas un ieročiem	Dzirdes traucējumi (pieaugušiem)	-	-	140 #2
	Dzirdes traucējumi (bērniem)	-	-	120 #2

⁴⁸Sk. Health implication of road, railway and aircraft noise in the European Union, Provisional results based on the 2nd round of noise mapping, RIVM Report 2014-0130, National Institute for Public Health and the Environment of Netherlands, http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=rivmp:267864&type=org&disposition=inline&ns_nc=1 (skatīts 11.10.2016.). Environmental Noise: Valuing impacts on: sleep disturbance, annoyance, hypertension, productivity and quiet https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/380852/environmental-noise-valuing-impacts-PB14227.pdf (skatīts 11.10.2016.).

⁴⁹Tabulu sk. <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veselibas/troksnis/pasaules-veselibas-organizācijas-vadlinijas-aizsardzībai-pret-vides-sadzīves-troksni> (skatīts 11.10.2016.) un <http://www.who.int/docstore/peh/noise/Commnoise4.htm> (skatīts 11.10.2016.).

Parki un rezervāti	Miera traucēšana	#3		
--------------------	------------------	----	--	--

1: cik zemu vien iespējams;

2: skaņas spiediena pīķi (nevis LAF, max) mēriti 100 mm attālumā no auss;

3: esošās klusās ārējās vides zonas jāsargā no traucējošu skaņu ietekmes, un traucējošā trokšņa attiecībai pret dabīgā fona skaņu jābūt zema;

4: austiņas, adaptētas brīva lauka vērtībām.

No minētās tabulas secināms, ka PVO neizvirza mototrašu troksni kā atsevišķu trokšņa objektu un vidi.

Tā kā Noteikumu Nr. 539 kontekstā ir runa par dzīvojamo teritoriju, kurai līdzās atrodas mototrase un/vai satiksmes zonas, tad būtībā ir jārunā par īpatnēju trokšņa teritoriju.

Troksnis šādā teritorijā objektīvi⁵⁰ būs lielāks nekā PVO rekomendācijās ir noteikts ārējai dzīvojamajai videi dienas un vakara stundās (attiecīgi lielāks par 55 dB(A)⁵¹ un 50 dB(A)). Tāpat nav izslēgts, ka troksnis objektīvi ir lielāks arī dzīvokļa iekšējās dienas un vakara stundās (attiecīgi lielāks par 35 dB(A) un 30 dB(A)).

Savukārt troksnis, kas PVO rekomendācijās ir noteikts satiksmes zonām, mototrasē darbības ietekmē, kā arī iespējamā papildus ielu trokšņa ietekmē var būt līdz noteiktajiem 70 dB(A) diennakts griezumā, vai pat pārsniegt minēto robežu.

Kā norāda Veselības ministrija, trokšņa robežlielumi, kas raksturo kaitīgu vidi un vides kvalitāti atšķiras.

PVO vadlīnijas aizsardzībai pret vides troksni⁵² nosaka, ka maksimāli pieļaujamais trokšņa līmenis, lai cilvēkiem nerastos dzirdes traucējumi, ir 70 dB(A).

Sirds un asinsvadu sistēmas slimību riska pieaugumu var novērot pēc ilgstošas gaisa un ceļa satiksmes trokšņa iedarbības ar 65-70 dB(A)⁵³.

Ievērojot minēto, ir saprātīgi izskaidrojams Veselības ministrijas arguments, ka, lai pasargātu cilvēku no trokšņa traucējumiem veselībai, saskaņā ar PVO rekomendācijām, trokšņa līmenim nevajadzētu pārsniegt 65-70 dB(A).

Savukārt, lai nodrošinātu dzīves vides kvalitāti, trokšņa lielumiem nevajadzētu pārsniegt 55 dB(A).

Šajā sakarā būtiski atkārtoti norādīt par tiesisko regulējumu, kas attiecās uz vides troksni Noteikumos Nr.16 (izņemot normas, kas tika noteiktas ar Noteikumiem Nr.539).

Minētais tiesiskais regulējums būtībā ir kompromiss starp objektīvo realitāti, proti, paaugstināto vides troksni sabiedrībā un attiecībā uz robežvērtībām, kas tika noteikti kā norma ārējā vidē, kur atrodas dzīvojamās mājas un satiksmes zona, t.sk. mototrasēs (kas neatrodas pilsētas un ciematos). Proti, Noteikumos Nr.16 (izņemot normas, kas tika noteiktas ar Noteikumiem Nr.539) Ministru kabinets ārējā vidē ir noteicis augstākas vides robežvērtības (PVO rekomendācijās kā ideālā ieteicamā robežvērtība 55 dB dienā un 50 dB vakarā), bet ar šīm paaugstinātām robežvērtībām nav pārkāpis robežu, kas rada kaitīgās sekas. Vienlaikus Noteikumos Nr.16 (izņemot normas, kas tika noteiktas ar Noteikumiem Nr.539) Ministru

⁵⁰Ar to mūsdienu sabiedrībā neizbēgami ir jāreķinās. Raksturojot trokšņa vispārējo problemātiku, PVO norāda, ka troksni mūsdienās uzskata par vienu no faktoriem, kas apdraud sabiedrības veselību un kura negatīvā ietekme arvien pieaug. Trokšņa problēma Eiropas Savienības valstīs ir samērā liela: apmēram 40% Eiropas populācijas ir pakļauta satiksmes trokšņa iedarbībai (dienas laikā ekvivalents skaņas spiediena līmenis pārsniedz 55 dB(A), bet apmēram 20% populācijas trokšņa iedarbībai, kas pārsniedz 65 dB(A) līmeni - puse ES pilsoņu dzīvo akustiskā diskomforta apstākļos. Guidelines for Community Noise, <http://www.who.int/docstore/peh/noise/Commnoise4.htm> (skatīts 11.10.2016.).

RSU eksperti šajā sakarā secina, ka trokšņa ietekme uz sabiedrības veselību var būt nozīmīga, attiecīgi trokšņa līmeni regulējošajām prasībām var būt liela ietekme uz plašu iedzīvotāju loku.

⁵¹“A” ir skaņas enerģijas vidējais ekvivalents līmenis noteiktā laika periodā. A - izsvartais skaņas iedarbības līmenis vairums gadījumu labāk atspoguļo atsevišķu trokšņa gadījumu iedarbību, jo šajos mērījumos ņemts vērā trokšņa notikums kopumā. Detalizētāk par trokšņa iedarbības novērtējumu metodēm sk. <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/troksnis/pasaules-veselibas-organizacijas-vadlinijas-aizsardzibai-pret-vides-sadzives-troksni> (skatīts 11.10.2016.).

⁵²Sk. Guidelines for Community Noise, <http://www.who.int/docstore/peh/noise/guidelines2.html> (skatīts 11.10.2016.).

⁵³Sk. <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/troksnis/pasaules-veselibas-organizacijas-vadlinijas-aizsardzibai-pret-vides-sadzives-troksni> 2.4.sadaļu, (skatīts 11.10.2016.).

kabinets ir respektējais PVO noteiktās robežvērtības dzīvojamā telpā un nepieciešamību tās mērīt kā būtisku kaitējuma novērtēšanas līdzekli.

Ievērojot minēto, tiesībsarga skatījumā, vides trokšņa robežvērtības, kas šobrīd joprojām Noteikumos Nr.16 ir spēkā (izņemot attiecībā uz mototrasēm, kas atrodas pilsētās vai ciemos), ir izmantojamas kā atskaites trokšņa robežlielums Noteikumu Nr.539 vērtēšanā.

Vides trokšņa robežvērtības, kas šobrīd joprojām Noteikumos Nr.16 ir spēkā (izņemot attiecībā uz mototrasēm, kas atrodas pilsētās vai ciemos), ir balstītas un respektablu starptautisku avotu un tās ir samērotas ar objektīvo realitāti un cilvēka tiesībām uz labvēlīgu un veselīgu vidi.

4.4. Par Noteikumos Nr.539 noteiktajiem robežlielumiem

Analizējot Noteikumos Nr.539 paredzēto robežvērtību paaugstināšanu, konstatējams⁵⁴:

1) Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā, piemēram, Kandavas kartodromā, ja tiek rīkoti sporta treniņi (līdz pieciem treniņiem nedēļā) darbdienās no plkst. 9.00 līdz 20.00, bet sestdienās no plkst. 9.00 līdz 18.00 pieļaujamais trokšņa līmenis (robežvērtība) ir noteikta 65 dB⁵⁵. Savukārt iepriekš pieļaujamais trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 55 dB dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 50 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁵⁶.

Tāpat attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses ir atzīta kā saudzējošāka, klusāka tās apbūves īpatnību dēļ, trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināts par 10 dB, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 15 dB.

Ilustrējot šo trokšņa līmeņa paaugstinājumu darbspēju zuduma kategorijās, pārbaudes lietas ietvaros, tika noskaidrots, ka katri nākamie 10 dB virs normas (kas saskaņā ar PVO vadlīnijā ir 55 dB) var pat vairākas reizes pazemināt darbības, it īpaši profesijās, kur ir nepieciešam koncentrēšanās⁵⁷. Tāpat ir jāpiebilst, ka no fizikas viedokļa katrs trokšņa paaugstinājums par 3 dB līdz 5 dB nozīmē iepriekšējā trokšņa palielināšanu divkārt⁵⁸.

2) Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā, ja tiek rīkotas sacensības līdz 16 sacensību dienām gadā (no plkst. 8.00 līdz 20.00), tad pieļaujamais vides trokšņa robežlielums ir 75 dB⁵⁹. Savukārt iepriekš pieļaujamais trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 55 dB(A) dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 50 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁶⁰.

Tāpat attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses ir atzīta kā saudzējošāka, klusāka tās apbūves īpatnību dēļ, trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināta par 20 dB, ja tiek rīkotas sacensības, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 25 dB.

Atkārtoti uzsverams, saskaņā ar PVO datiem Sirds un asinsvadu sistēmas slimību riska pieaugumu var novērot pēc ilgstošas gaisa un ceļa satiksmes trokšņa iedarbības ar 65-70 dB(A)⁶¹.

3) Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā, ja tiek rīkotas sacensības virs 16 sacensību dienām gadā sestdienās

⁵⁴Sk. Noteikumu Nr.539 4.punktu (jeb Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punktu)

⁵⁵Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.1.apakšpunktu.

⁵⁶Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.1.apakšpunktu.

⁵⁷Pārbaudes lietas ietvaros notika konsultācijas ar SIA Estonian, Latvian & Lithuanian Environment trokšņa ekspertiem.

⁵⁸Konsultācijas ar RSU ekspertiem, kā arī sk. <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/istenibas-izteiksme-15-minutes/nevis-uzcela-trosnu-sienu-bet-ar-valdibu-sarunaja-noteikumus.a73875/> (skatīts 11.10.2016.).

⁵⁹Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.2.apakšpunktu.

⁶⁰Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.1.apakšpunktu.

⁶¹Sk. <http://www.who.int/docstore/peh/noise/Comnoise3.htm> 3.4.sadaļu, (skatīts 11.10.2016.).

un svētdienās (no plkst. 8.00 līdz 20.00), tad pieļaujama vides robežlielums ir 70 db⁶². Savukārt iepriekš pieļaujama vides trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 55 dB dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 50 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁶³.

Tātad attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses ir atzīta kā saudzējošāka, klusāka tās apbūves īpatnību dēļ, trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināta par 15 dB, ja tiek rīkotas sacensības tikai sestdienās un svētdienās, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 20 dB.

Trokšņa robežlielums ir paaugstināts līdz līmenim, kas rada kaitīgās sekas.

4) Jauktas centra un publiskās apbūves teritorijā (ar dzīvojamo apbūvi), piemēram, Mežciemā, Rīgā, kur atrodas Biķernieku kompleksā sporta bāze (turpmāk arī - Biķernieku mototrase), ja tiek rīkoti sporta treniņi (līdz pieciem treniņiem nedēļā) darbdienās no plkst. 9.00 līdz 20.00, bet sestdienās no plkst. 9.00 līdz 18.00 pieļaujama vides trokšņa līmenis (robežvērtība) ir noteikts 70 dB⁶⁴. Savukārt iepriekš pieļaujama vides trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 60 dB dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 55 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁶⁵.

Tātad attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses jau līdz Noteikumu Nr.539 pieņemšanai tika atzīta kā trokšņaināka (objektīvu apstākļu dēļ, piemēram, papildus pastāv satiksmes troksnis), trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināts par 10 dB, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 15 dB.

Trokšņa robežlielums ir paaugstināts līdz līmenim, kas rada kaitīgās sekas.

5) Jauktas centra un publiskās apbūves teritorijā (ar dzīvojamo apbūvi), ja tiek rīkotas sacensības līdz 16 sacensību dienām gadā (no plkst. 8.00 līdz 20.00), tad pieļaujama vides trokšņa robežlielums ir 80 dB⁶⁶. Savukārt iepriekš pieļaujama vides trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 60 dB dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 55 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁶⁷.

Tātad attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses jau līdz Noteikumu Nr.539 pieņemšanai tika atzīta kā trokšņaināka, trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināts par 20 dB, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 25 dB.

Trokšņa robežlielums ir paaugstināts līdz līmenim, kas rada kaitīgās sekas.

6) Jauktas centra un publiskās apbūves teritorijā (ar dzīvojamo apbūvi), ja tiek rīkotas sacensības virs 16 sacensību dienām gadā sestdienās un svētdienās (no plkst. 8.00 līdz 20.00), tad pieļaujama vides trokšņa robežlielums ir 75 dB⁶⁸. Savukārt iepriekš pieļaujama vides trokšņa līmenis (robežvērtība) bija 60 dB dienā (laikā posmā no 7.00 līdz 19.00) un 55 dB vakarā (no plkst. 19.00 līdz 23.00)⁶⁹.

Tātad attiecīgajā teritorijā, kas no likumdevēja puses jau līdz Noteikumu Nr.539 pieņemšanai tika atzītajā kā trokšņaināka, trokšņa līmenis (robežvērtība) ir paaugstināts par 15 dB, ja tiek rīkotas sacensības tikai sestdienās un svētdienās, bet vakarā no plkst. 19.00 līdz 20.00 līdz pat 20 dB.

Trokšņa robežlielums ir paaugstināts līdz līmenim, kas rada kaitīgās sekas.

⁶²Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.3.apakšpunktu.

⁶³Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.1.apakšpunktu.

⁶⁴Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.1.apakšpunktu.

⁶⁵Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.3.apakšpunktu.

⁶⁶Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.2.apakšpunktu.

⁶⁷Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.3.apakšpunktu.

⁶⁸Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.nodaļas 2.3.apakšpunktu.

⁶⁹Sk. Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 1.nodaļas 1.3.apakšpunktu.

No minētā tiesībsargs secina, - Noteikumu Nr.16 (konsolidētās versijas) 2.pielikuma 2.punktā (jeb Noteikumu Nr.539 4.punktā) noteiktie trokšņa līmeņi (robežvērtības) ir vērtējami kā kaitīgas sekas izraisoši.

4.5. *Par Noteikumos Nr.539 noteikto robežlielumu paaugstināšanas pamatojumu*

Izvēloties vides trokšņa robežlielumus (līmeņus), kurus varētu attiecināt uz mototrasēm (pilsētās un ciemos), anotācijā ir norādīts, ka Noteikumu Nr.539 izstrādes laikā tika veikta plaša gan starptautisko organizāciju, gan arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu motosporta bāzu pieredzes izvērtēšana. Vides trokšņa robežlielumu noteikšanai ir ņemti prakses piemēri no Eiropas Savienības dalībvalstīm. Kā piemēri no Eiropas trasēm noteiktajiem trokšņa robežlielumiem ir izvēlētas trases - Austrijas „Red Bull Ring” un Vācijas „Nürburgring”, kuru ekspluatācijas atļaujā ir norādīti sekojoši robežlielumi Ldiena max.: 80 dB(A) Ldiena, gads: 65 dB(A), kas nozīmē dienas vidējo rādītāju un gada vidējo normu, ko mēra ārpus telpām. Anotācijā arī minēts, ka noteikumi Nr.539 paredz trokšņu robežlielumu pietuvināšanu Vācijas un Austrijas piemēriem, joprojām saglabājot tos zem Vācijas un Austrijas noteiktā trokšņa līmeņa, turklāt papildus nosakot arī laika ierobežojumus sporta bāzu darbībā (kompromisa risinājums).

4.5.1. Par citu valstu pieredzes izmantošanu

4.5.1.1. Pārbaudes lietas ietvaros, lūdzot Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (turpmāk arī – VARAM) sniegt informāciju par plašo starptautisko organizāciju un citu Eiropas Savienības dalībvalstu motosporta bāzu pieredzes izvērtēšanu, VARAM norādīja, ka informācijas ieguvei un apkopošanai normatīvā akta izstrādes procesā nav noteiktu formālu procedūru. Līdz ar to vairumā gadījumu vides kvalitātes eksperts darba procesā veic informācijas ieguvei no pieejamiem saistītiem avotiem, bet no eksperta netiek prasīta formāla un tehniska šīs informācijas apkopošana. Eksperta secinājumi ir bijis pamats apsvērumiem, kas iekļauti Noteikumu Nr.539 anotācijas 1.daļas 2.punktā attiecībā uz Eiropas trasēm izvēlētajiem trokšņa robežlielumiem.

Tā kā VARAM nevarēja sniegt attiecīgo informāciju, nav gūstama pārlicība, vai VARAM ir veikusi plašu gan starptautisko organizāciju, gan arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu motosporta bāzu pieredzes izpēti. Kā piemērs, tiesībsargam nosūtītais Štīrijas provinces 2012. gada 3.jūlija likums, ar ko tiek regulēta pasākumu rīkošana Štīrijas federālajā zemē, pats par sevi nenozīmē attiecīgas – plašas, izpētes veikšanu.

No minētā secināms, ka anotācijā norādītā informācija par plašas izpētes veikšanu neapstiprinās realitātē un tas liek apšaubīt to, vai VARAM patiesi ir veikusi šīs informācijas izpēti un apkopošanu.

4.5.1.2. Analizējot piemērus, kuri ir kalpojuši par pamatu Noteikumu Nr.539 pieņemšanai, tiesībsargs norāda sekojošo.

Pārbaudes lietas ietvaros tika konstatēts, ka Noteikumu Nr.539 izstrādes laikā Veselības ministrija ir vērtējusi minēto valstu prakses piemērus un normatīvo regulējumu.

Veselības ministrija noskaidroja un vērsa Ministru kabineta uzmanību, ka Vācijā ar Federālo piesārņojuma kontroles likumu⁷⁰ noteiktie pieļaujamie trokšņu robežlielumi, kas attiecās uz apkārtējās dzīvojamās apbūves teritoriju dienas laikā ir līdzvērtīgi Latvijas trokšņu ierobežojumiem, kas bija noteikti Noteikumos Nr.16 pirms grozījumu stāšanās spēkā, pieļaujot apdzīvotās vietās dienas laikā maksimāli 65 dB(A) troksni. Veselības ministrija arī norādīja, kaut arī motosporta trokšņu pārvaldībai Vācijā izmanto speciālus noteikumus⁷¹, tur noteiktas trokšņa

⁷⁰Sk Sechste Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundes-Immissionsschutzgesetz (Technische Anleitung zum Schutz gegen Lärm - TA Lärm), Vom 26. August 1998 (GMBI Nr. 26/1998 S. 503), 6.1.p., <http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/481/dokumente/talaerm.pdf> (skatīts 11.10.2016.).

⁷¹Sk. Achtzehnte Verordnung zur Durchführung des Bundes-Immissionsschutzgesetzes (Sportanlagenlärmschutzverordnung - 18. BImSchV), § 2, http://www.gesetze-im-internet.de/bimschv_18/ (skatīts 11.10.2016.).

emisiju vērtības ārpus ēkām pieļauj dzīvojamās apbūves teritorijā dienas laikā maksimāli 65 dB(A).

Savukārt anotācijā minētās Austrijas trases “Red Bull Ring” prasības trokšņu pārvaldībā nosaka Štīrijas provinces 2012.gada 3.jūlija likums, ar ko tiek regulēta pasākumu rīkošana Štīrijas federālajā zemē⁷². Šis normatīvais akts paredz augstākus pieļaujamus trokšņa robežlielumus līdz pat maksimālajam līmenim 115 dB(A)⁷³, kas ir identiski tiem, kas bija noteikti iepriekšējos Štīrijas 1969.gada noteikumos. Mototrase “Red Bull Ring” tika uzbūvēta 1969.gadā un atrodas lauku teritorijā. Veselības ministrija pauda uzskatu, ka šādas trases izvēle, lai salīdzinātu trokšņa lielumus apdzīvotās vietās, nav objektīva.

Veselības ministrija Noteikumu Nr. 539 izstrādes posmā vērsa arī VARAM uzmanību, ka nav pieņemamas Noteikumu Nr. 539 pamatojumā izmantotās trokšņu robežlielumu vērtības no Vācijas un Austrijas piemēriem bez Vācijas un Austrijas sporta trašu būvnormatīvos un citos normatīvos noteikto prasību analīzes attiecībā uz trašu darbību apdzīvotās vietās, kas šajās valstīs papildus ir jāpiemēro, lai pieļautu tik augstu trokšņa līmeni (80 dB(A)).

No Noteikumu Nr. 539 izstrādes procesa ir konstatējams, ka Veselības ministrijas argumenti vispār nav ņemti vērā, kaut gan, pārbaudes lietas ietvaros pārliecinoties par to pamatotību, ir atzīstams, ka tie ir pamatoti un bija vērā ņemami.

Uz tiesībsarga jautājumu, vai tika analizēts Vācijas un Austrijas normatīvo aktu prasības par šādu trašu būvnoteikumos un citos drošības noteikumos noteikto par trokšņa aizsargbūvēm un citām drošības prasībām attiecībā uz trašu darbību apdzīvotā vietās, kas šajās valstīs jāpiemēro, lai pieļautu anotācijā minēto trokšņa līmeni, VARAM pārbaudes lietas ietvaros ir norādījusi, ka iepriekš minēto valstu normatīvo aktu regulējuma pieeja tieši šādā aspektā netika analizēta.

Uz tiesībsarga jautājumu, vai Noteikumu Nr. 539 projekta izstrādes procesā ir iegūta un analizēta informācija par to, vai šīs trases atrodas salīdzināmos apstākļos ar trasēm, attiecībā uz kurām ir piemērojami Noteikumu Nr. 539 noteikumi (vai tās atrodas pilsētas vai ciemata teritorijā u.tml.), VARAM vispār nav sniegusi atbildi. Līdz ar to no pārbaudes lietā esošajiem materiāliem var secināt, ka attiecīgo informāciju Ministru kabinets vispār nav analizējis, kaut gan šādai analīzei konkrētā gadījumā ir būtiska nozīme.

Kā vairākkārt ir atzinusi Satversmes tiesa salīdzinošo tiesību analīzē vienmēr jāņem vērā valsts atšķirīgais tiesiskais, sociālais, politiskais, vēsturiskais un sistēmiskais konteksts⁷⁴. Pārbaudes lietas izskatīšanas gaitā gan Tiesībsarga birojs konstatēja, gan Latvijas Radio žurnālists, veicot izpēti, ir konstatējis, ka Vācijas un Austrijas trase no ģeogrāfiskā un sociālā viedokļa ir būtiski atšķirīga no Latvijā esošajām trasēm. Proti, abas šīs trases atrodas reljefainā vidē, tās ir mežu ieskautas, turklāt tur ikdienā nedzīvo cilvēki⁷⁵.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs uzskata, ka Noteikumi Nr.539 nav izstrādāti un balstīts uz saprātīgi izvērtētu, iedzīvotājiem (vienai no mērķgrupām) skaidru, analīzi, t.sk. par to valstu pieredzi un normatīvo regulējumu trokšņa jomā, kas ir izmantotas kā paraugs attiecīgā normatīvā akta izstrādei un pieņemšanai.

Normatīvais akts, kas nav izstrādāts un balstīts uz saprātīgi analizētu, iedzīvotājiem (vienai no mērķgrupām) skaidru, analīzi, tiesībsarga skatījumā, ir atzīstams par neatbilstošu tiesiskas valsts principam. No tiesiskas valsts principa, kas atvasināts no Satversmes 1. panta,

⁷²Sk. Landesrecht konsolidiert Steiermark: Gesamte Rechtsvorschrift für Steiermärkisches Veranstaltungsgesetz 2012, Fassung vom 12.09.2016, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrStmk&Gesetzesnummer=20000296> (skatīts 11.10.2016.).

⁷³Sk. turpat §16 (2)1.

⁷⁴Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 24.1. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 10.6. punktu.

⁷⁵Sk. fotogrāfijas un attiecīgo secinājumu http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/ar-valdibas-gadibu-kandavas-kartodroma-var-gazet-skalak-un-bez-prettroksnu-sienas.a200599/?utm_source=facebook&utm_campaign=news&utm_medium=like_button (skatīts 11.10.2016.).

izriet prasība par likumu skaidrību un noteiktību. Tiesību normas, kuras ir neskaidras, nesaprotamas (..) un nenoteiktas, nesasniedz to mērķi⁷⁶.

Turklāt jāatzīmē, ka no pārbaudes lietā iegūtajiem materiāliem nav gūstama pārlicība, ka minētie piemēri ir vērtēti no kaitīgo seku viedokļa. Ir secināms, ka Ministri kabinets, balstoties uz VARAM slēdzienu, ir pieņēmis, ka attiecīgais troksnis nav kaitīgs.

4.5.1.3. Tāpat no Noteikumu Nr.539 pamatojuma nav rodams saprātīgs skaidrojums vairākiem no privātpersonu tiesību ievērošanas viedokļa nozīmīgiem apstākļiem.

Piemēram, nav rodams saprātīgs skaidrojums, kāpēc ir izmantots tieši Vācijas un Austrijas tiesiskai regulējums, bet nevis, piemēram, Dānija (kuru it kā Noteikumu Nr.539 procesā VARAM ir pētījis), kas paredz šādus trokšņa robežlielumus mototrašu tuvumā esošajās teritorijās:⁷⁷.

Dānijas mototrašu trokšņa robežlielumi

Treniņiem paredzēto dienu skaits	Dzīvojamā teritorija		Reti apdzīvota, atklāta teritorija	
	Diena	Vakars	Diena	Vakars
1	53 dB	48 dB	58 dB	53 dB
2	50 dB	45 dB	55 dB	50 dB
3	48 dB	43 dB	53 dB	48 dB
4	47 dB	42 dB	52 dB	47 dB
5	46 dB	41 dB	51 dB	46 dB
6	45 dB	40 dB	50 dB	45 dB

Līdzīgi, kāpēc nav ņemts vērā Itālijas modelis un tajā paredzētie trokšņa robežlielumi, uz ko, kā piemēru, norādīja RSU eksperti, atbildot uz tiesībsarga jautājumu, vai ir zināma citu valstu prakse attiecībā uz cilvēka veselības aizsardzību pret troksni, kur vides trokšņa robežlielumi ir līdzīgi kā Noteikumos Nr.539 noteiktie trokšņa robežlielumi mototrasēm.

Itālijas modelis⁷⁸ paredz vides trokšņa robežvērtībām vairākās pakāpēs. Par pamatu robežvērtībām tiek ņemts apbūves teritorijas izmantošanas funkcija un diennakts periods – līdzīgi kā Noteikumos Nr.16. Tiek noteiktas 6 izmantošanas kategorijas, sākot ar īpaši aizsargājamām teritorijām (I) un beidzot ar izteikti industriālām zonām (VI). Trokšņa robežvērtības tiek noteiktas diviem periodiem – diena (6:00-22:00) un nakts (22:00-6:00).

Papildus trokšņa robežlielumus iedala divās kategorijās: emisijas (*emission*) un imisijas (*imission*).

Emisijas robežvērtības nosaka limitu troksnim no viena interesējoša avota, ar datorapstrādes palīdzību tiek izslēgti citi avoti, kas traucē noteikt interesējoša trokšņa avota devumu kopējam trokšņa līmenim, piemēram, mērot autoceļa satiksmes troksni, tiek izslēgti pāri lidojošo lidmašīnu trokšņi.

Imisijas trokšņa robežvērtības ir tās vērtības, kas nevar būt pārsniegtas vērtējamā teritorijā, ņemot vērā visus trokšņa avotus, kas pastāv attiecīgajā vidē.

Emisijas robežvērtības (Itālijas modelis)

Apbūves teritorijas izmantošanas veidi	Diena (6:00-22:00)	Nakts (22:00-6:00).
I īpaši aizsargājamās	45	35

⁷⁶Sk. Jānis Neimanis, Ievads tiesībās. Rīga: zv. adv. J. Neimanis, 2004., 80.lp.; par tiesiskās noteiktības un drošības prasībām skat arī Jānis Pleps, Pienācīgā kārtā pieņemts likums – saturs un izpratne, BTriņu 2013. gada Konstitucionālas tiesībpolitikas semināra materiāls (nepublicēts), 105., 107.lpp.

⁷⁷Sk. <http://eng.mst.dk/topics/noise/recommended-noise-limits/noise-zones/motorsport-track-noise-zone/> (skatīts 11.10.2016.); Šie ir Dānijas ieteicamais tiesiskais regulējums attiecībā uz mototrašu troksni, ko izmanto gan plānojot teritoriālo attīstību, gan izsniedzot trases darbības atļaujas. Diena ir no plkst. 9.00 līdz 18.00 darba dienās un no plkst. 9.00 – 14.00 sestdienās, vakars no plkst. 18.00 līdz 20.00 darba dienās, bet sestdienās – no plkst.14.00 līdz 18.00. Robežvērtības attiecas uz svērtā ekvivalenta līmenī -A, vienā stundā.

⁷⁸Itālijas valdības lēmums Nr. 447, 26/10/1995.

Apbūves teritorijas izmantošanas veidi	Diena (6:00-22:00)	Nakts (22:00-6:00).
II galvenokārt dzīvojamie rajoni	50	40
III īpaši dzīvojamie rajoni jaukti reģioni	55	45
IV cilvēku darbības intensīva teritorija	60	50
V īpaši rūpniecības rajoni	65	55
VI tikai rūpnieciskās teritorijas	65	65

Imisijas robežvērtības (Itālijas modelis)

Apbūves teritorijas izmantošanas veidi	Diena (6:00-22:00)	Nakts (22:00-6:00).
I īpaši aizsargājamās	50	40
II galvenokārt dzīvojamie rajoni	55	45
III īpaši dzīvojamie rajoni jaukti reģioni	60	50
IV cilvēku darbības intensīva teritorija	65	55
V īpaši rūpniecības rajoni	70	60
VI tikai rūpnieciskās teritorijas	70	70

Mototrasēs Itālijā ir jāņem vērā ne tikai minētās robežvērtības atbilstoši teritoriālajam plānojumam un diennakts periodam, bet arī specifiskos rādītājus, kas noteikti tieši mototrasēm (stundas Leq). Ja mērījumi tiek veikti pie dzīvojamās mājas, tad stundas rādītāji nevar pārsniegt 70 dB jebkurā stundā dienas laikā (6:00-22:00) un 60 dB jebkurā stundā nakts laikā (22:00-6:00).

Šajā sakarā būtiski uzsvērt, ka trokšņa robežlielumi Dānijā un Itālijā atbilst PVO vadlīnijām.

4.5.1.4. Nav arī izprotams, kāpēc attiecībā uz mototrasēm (pilsētā vai ciematā) nav atstāts spēkā tas pats tiesiskais regulējums, kas bija spēkā līdz Noteikumu Nr.539 pieņemšanai, ja jau ir konstatējams, ka tas sabalansē dažādas intereses.

Ievērojot minēto, tiesībsarga skatījumā, izmantotie Vācijas un Austrijas piemēri nav pilnīgi, vispusīgi un objektīvi pamatoti un nav sniegts saprātīgs skaidrojums, kā tie ir savietojami ar likuma "Par piesārņojumu" 2. panta 7.punkta noteikumiem un PVO vadlīnijām.

4.5.2. Par kompensējošu noteikumu ieviešanu

4.5.2.1. Vērtējot ar Noteikumiem Nr.539 noteikto trokšņa robežlielumu palielināšanas pamatojumu, konstatējams, ka no Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (Noteikumu Nr.539 4.punkts) izriet, ka Ministru kabinets trokšņa robežlielumu palielināšanu būtībā kompensē ar jaunu Noteikumos Nr.539 paredzēto noteikumu (nosacījumu) ieviešanu.

Tātad no Noteikumiem Nr.539 izriet, - ja iepriekš mototrasēm kā jebkuram citam vides trokšņa avotam vides trokšņa robežlielumi tika noteikti uz gadu, tad šobrīd tie ir attiecināti uz

konkrēto trases darbības laiku (diennakts, nedēļas un gada griezumā) un uz noteiktu treniņu un sacensību skaitu⁷⁹, kas, noteikumu izstrādātāju skatījumā, ir kompromisa risinājums, kas attiecīgi pilsētās un ciemos esošu mototrašu tuvumā dzīvojošiem iedzīvotājiem samazina trokšņa kaitīgo ietekmi laikā.

Tiesībsargs šādiem apsvērumiem piekrīt daļēji. Var piekrist, ka ar ieviesto kārtību objektīvāk var novērtēt patieso mototrašu trokšņa iedarbību uz cilvēkiem, proti, nav visa gada griezumā pēc dažu mērījumu iegūšanas tikai matemātiski jāizdala mototrases radītais troksnis.

Tāpat var piekrist, ka ieviestā kārtība cilvēkiem ir labvēlīga tādā ziņā, ka tā neatļauj mototrašu, kas atrodas pilsētās vai ciemos, darbību noteiktās vakara stundās un brīvdienās arī noteiktās dienas stundās.

Piemēram, Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā sporta treniņus darba dienās nedrīkst rīkot pēc plkst. 20.00, bet brīvdienās pēc plkst. 18.00. Iepriekš to varēja darīt līdz plkst. 23.00⁸⁰.

Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā sacensības darba dienās un brīvdienās nedrīkst rīkot pēc plkst. 20.00. Iepriekš to varēja darīt līdz plkst. 23.00.

Analoģiska kārtība ir attiecināma uz jauktas centra un publiskās apbūves teritorijā (ar dzīvojamo apbūvi) esošajām mototrasēm.

4.5.2.2. Taču nevar piekrist, ka ar Noteikumiem Nr.539 ieviestā kārtība pati par sevi mazina trokšņa kaitīgo ietekmi, jo trokšņa kaitīgumu un kaitīgo ietekmi uz cilvēkiem nosaka ne tikai laiks, kurā cilvēks atrodas attiecīgā trokšņa ietekmē, bet arī trokšņa līmenis un trokšņa specifika.

Kā jau tika konstatēts, Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punktā (Noteikumu Nr.539 4.punktā) noteiktas trokšņa robežvērtības saskaņā ar PVO vadlīnijām ir vērtējamas kā kaitīgas sekas izraisošas. Tiesībsarga skatījumā, lai noskaidrotu, vai Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (Noteikumu Nr.539 4.punkta) noteikumi ir patiesi cilvēkam labvēlīgi, cita starpā būtiski ir raksturot šo noteikumu īstenošanu plašāk, lai izprastu attiecīgo trokšņa līmeņu ietekmi laikā.

Tātad individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā, piemēram, Kandavas kartodromā, ir pieļaujams rīkot sporta treniņus (līdz pieciem treniņiem nedēļā) darbdienās no plkst. 9.00 līdz 20.00, bet sestdienās no plkst. 9.00 līdz 18.00 ar trokšņa līmeni (robežvērtību) 65 dB. Uzsverams, - tas nozīmē to, ka, kaut arī tiek pieņemts, ka motosporta sezona ir no pavasara līdz rudenim⁸¹, tomēr Noteikumu Nr.539 izpratnē motosporta sezonai laika ietvara nav. Noteikumu Nr.539 pieļauj attiecīgo trokšņa līmeni visa gada garumā⁸². Būtībā treniņi mototrasēs, kas atrodas individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā, var norisināties piecas dienas nedēļā visu gadu.

Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā ir pieļaujams rīkot sacensības līdz 16 sacensību dienām gadā (no plkst. 8.00 līdz 20.00) ar trokšņa robežlielumu 75 dB.

Ilustrējot šī noteikumu īstenošanu realitātē, jāņem vērā, ka, pat ja nosacīti pieņem, ka motosporta populārākā sezonas daļa sākas maijā un beidzas septembrī, tad ar 75 dB lielu troksni

⁷⁹Saskaņā ar Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 1.pielikuma 1.1. apakšpunktu un 2.pielikuma 2.punktu.

⁸⁰Sk. Noteikumu Nr.16 3.pielikuma 5.punktu, kas nosaka, ka novērtējot trokšņa rādītāju telpās, ņem vērā, ka dienas ilgums ir 12 stundas, vakara – četras stundas un nakts – astoņas stundas. Diena ir no plkst. 7.00 līdz 19.00, vakars – no plkst. 19.00 līdz 23.00, nakts – no plkst. 23.00 līdz 7.00.

⁸¹Šo laika posmu var uzskatīt par izmantojamāko attiecīgajam sportam.

⁸²Piemēram, mototrase “333” darbojas visa gada garumā, sk. <http://www.333.lv/kontakti> (skatīts 11.10.2016.); arī Biķernieku trase būtībā strādā visa gada garumā, tiesa gan jāņem vērā šīs trases pakalpojumu daudzveidības aspekts, sk. Biķernieku mototrases darbības grafiks, <http://www.bksb.lv/index.php/2014-01-03-13-49-44/month.calendar/2016/09/28/> (skatīts 11.10.2016.).

sacensības var rīkot katru nedēļu, t.sk. nedēļas nogalēs, sākot no maija vidus un beidzot septembra vidū. Turklāt līdzās sacensībām visas nedēļas laikā, ir pieļaujami treniņi.

Individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā ir pieļaujams rīkot sacensības virs 16 sacensību dienām gadā (no plkst. 8.00 līdz 20.00) ar trokšņa robežlielumu 70 dB.

No šīs tiesību normas izriet, ka sacensību skaits ir neierobežots visa gada griezumā, ja vides trokšņa līmenis ir pazemināts par 5 dB no maksimālā (75 dB) pieļaujamā.

Analoģiski apsvērumi ir attiecināmi uz jauktas centra un publiskās apbūves teritorijā (ar dzīvojamo apbūvi), piemēram, uz Mežciemu, Rīgā, kur atrodas Biķernieku mototrāse.

4.5.2.3. Jānorāda, ka Noteikumi Nr.539 būtībā neizlīdzina arī gada griezumā 16 sacensības rīkot ar pieļaujamo maksimālo robežvērtību 75 dB un ar 17. sacensību piemērot noteikto robežvērtību 70 dB. Turklāt Noteikumi Nr.539 neizlīdzina paralēli treniņu un sacensību norisei, organizēt komercdarbību motosporta jomā, piemēram, kartingu nomu u.tml.⁸³

Būtiskākais, kas ir uzsverams, - minētos robežlielumus ir pieļaujams piemērot ilgā laika periodā dienas un gada griezumā un ne tikai treniņu un sacensību nolūkā, kas no ietekmes uz personas labsajūtu un veselību viedokļa pats par sevi uzskatāms par nelabvēlīgu nosacījumu.

RSU eksperti, atbildot uz tiesībsarga jautājumu, vai šādi nosacījumi bez papildus troksni izolējošajiem pasākumiem (troksni izolējoša siena, koku apstādījumi u.tml.) var tikt uzskatīti par tādiem apstākļiem, kas patiesi mazina trokšņa kaitīgo ietekmi, secināja - tas, ka Noteikumi Nr. 539 paredz konkrētu mototrāses darbības laiku un noteiktu skaitu pasākumu nedēļas un gada laikā, kas vērtējami, kā labvēlīgi nosacījumi iedzīvotājiem un samazina trokšņa radīto kaitīgo ietekmi laikā, salīdzinot ar situāciju, ja šīs robežvērtības būtu noteiktas bez darbības laika ierobežojuma, bez šaubām nemazina cilvēku apgrūtinājuma pakāpi treniņu/sacensību laikā.

Pie šādiem apstākļiem uzdodams retorisks jautājums - vai šādi noteikumi būtībā ir vērsti uz to, lai mazinātu trokšņa kaitīgās sekas, t.i., trokšņa ietekmes novēršanu uz cilvēka veselību, it īpaši ņemot vērā, piemēram, Kandavas kartodroma trāses īpatnību - trāse no dzīvojamajām mājām atrodas 13 soļu attālumā, par ko Noteikumu Nr.539 izstrādes procesā VARAM bija zināms. Līdzīgi Biķernieku mototrāses tuvumā (apmēram 600 metru attālumā) atrodas Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca - viena no lielākajām ārstniecības iestādēm valstī, ar vairāk kā 2000 gultas vietām. Maz ticams, ka traucējošu trokšņu ietekme veicina pacientu atveseļošanu.

4.5.2.4. Turklāt papildus minams, ka atbilstoši Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma 5. panta otrās daļas otrajam teikumam publisku sporta pasākumu rīkošanai autosportā, motosportā un ūdens motosportā neatkarīgi no to norises vietas ir nepieciešama atļauja publisku pasākumu rīkošanai, izņemot gadījumu, kad publisku sporta pasākumu rīko valsts vai pašvaldības iestāde⁸⁴.

No minētās tiesību normas izriet, ka jebkura publiska autosporta vai motosporta rīkošana ir publisks pasākums Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma izpratnē.

Saskaņā ar Noteikumi Nr.16 2.4.apakšpunktu Noteikumi Nr.16, t.sk. tiesību normas, kas tika pieņemtas ar Noteikumiem Nr.539, neattiecas uz publiskiem pasākumiem, kuri ir saskaņoti ar vietējo pašvaldību atbilstoši Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumam (saņemta atļauja).

Tas nozīmē, ka ar Noteikumiem Nr.539 noteiktie trokšņa robežlielumi, mototrāšu darbības laiks un citi nosacījumi attiecībā uz publiskiem sporta pasākumiem (sporta sacensības, paraugdemonstrējumi vai jebkurš cits pasākums sporta jomā, izņemot treniņus)⁸⁵ autosportā un motosportā nav attiecināmi. Proti, šajos gadījumos pieļaujamo trokšņa līmeni, trokšņošanas laiks

⁸³Sk., piemēram, Kandavas kartodroma piedāvātos pakalpojumus, <http://kartodroms.lv/> (skatīts 11.10.2016.).

⁸⁴Sk. arī Sporta likuma 15.panta ceturto daļu.

⁸⁵Sk. Sporta likuma 1.panta 5.¹punktu.

ir atkarīgs no pašvaldības pieņemtā lēmuma⁸⁶. Un pašvaldībai nav aizliegts pieļaujamo trokšņa līmeni atļaut lielāku, kā arī pasākuma norisi paredzēt ilgāku, nekā ir noteikts Noteikumos Nr.539.

4.6. *Secinājumi par Noteikumos Nr.539 noteiktajiem robežlielumiem un kompromisa nosacījumiem*

Apkopojot minēto secināms - Noteikumos Nr.539 paredzētās normas par vides trokšņa robežlielumiem mototrasēm, kas atrodas pilsētās un ciemos, kā arī normas par kompensējošajām nosacījumiem šo robežlielumu noteikšanai, nav vērstas uz cilvēka interešu ievērošanu.

Pirmkārt, noteiktie robežlielumi ir kaitīgas sekas izraisīši, proti, tie pārsniedz PVO un pētījumos norādītos vides trokšņa līmeņus, kas nav uzskatāmi par kaitīgiem.

Otrkārt, potenciāli minēto trokšņa līmeņu (robežlielumu) piemērošanu var īstenot gandrīz visa gada griezumā. Lai arī praksē šobrīd, iespējams, tas netiek pilnībā īstenots⁸⁷, tomēr Noteikumos Nr.539 paredzētā lielā rīcības brīvība attiecīgajiem komersantiem neliedz tos izmantot pilnā apmērā jebkurā brīdī.

Treškārt, Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma un Sporta likuma nosacījumi Noteikumu Nr. 539 2.pielikuma 2.2.un 2.3.apakšpunkta normas, kas attiecas uz trokšņu līmeni un laika ierobežojumiem sacensībās, padara par acīmredzami formālām.

Šādu nosacījumu pastāvēšana, tiesībsarga skatījumā, neatsver paaugstināto robežlielumu kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību, līdz ar to nelegitimizē paaugstinātu trokšņa robežlielumu noteikšanu Noteikumos Nr.539.

Balstoties uz šiem secinājumiem, tiesībsargs uzskata, ka jau šajā brīdī ir pamats atzīt sekojošo - tā kā Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta noteikumi, kas paredz konkrētas skaitļos izteiktas robežvērtības, t.i., 2.1.apakšpunktā robežvērtības „65” un „70”, 2.2.apakšpunktā robežvērtības „75” un „80”, 2.3.apakšpunkta robežvērtības „70” un „75” rada kaitīgās sekas, nevis novērš un samazina, tad minētie noteikumi ir atzīstami par neatbilstošiem likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētajam mērķim.

Tā kā Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta 2.1.apakšpunkta robežvērtības „65” un „70”, 2.2.apakšpunktā robežvērtības „75” un „80” un 2.3.apakšpunkta robežvērtības „70” un „75” neatbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātajam mērķim, ir uzskatāms, ka Ministru kabinets:

- 1) ir pārkāpis personu Satversmes 111.un 115.pantā paredzētās tiesības, nenodrošinot valstij uzliktā pozitīvā pienākuma izpildi;
- 2) ir pārkāpis likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajā daļā doto deleģējumu, kas cita starpa uzliek pienākumu ievērot likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā paredzēto mērķi.

4.7. *Par Noteikumos Nr. 539 noteikto robežlielumu pieļaujamību*

Jāvērš uzmanība, ka Noteikumos Nr.539 paredzētie robežlielumi var būt noteikti, bet tikai attiecībā uz mototrases teritoriju, nevis ārpus tās.

Šajā sakarā pārbaudes lietas ietvaros Veselības ministrija norādīja, ka ierosinātais maksimālais trokšņa līmenis 80 dB(A) par 20 dB(A) pārsniedz Latvijā spēkā esošās normas, kas, sākotnēji izstrādājot Noteikumos Nr.16, tika balstītas uz PVO rekomendācijām. Veselības ministrija vērsa uzmanību, ka ir veikti zinātniski pētījumi, kas apliecina trokšņa, kas lielāks par 55 dB(A) kaitīgumu uz cilvēku veselību. Saskaņā ar PVO vadlīnijām aizsardzībai pret vides (sadzīves) troksni sirds un asinsvadu sistēmas reakcijas var novērot pēc ilgstošas gaisa un ceļa

⁸⁶Sk. Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likuma 6., 7.pantu.

⁸⁷Sk. piemērām, Kandavas kartodroma darbības laikus <http://kartodroms.lv/> (skatīts 11.10.2016.), kā arī Bīķernieku mototrases darbības grafiku, <http://www.bksb.lv/index.php/2014-01-03-13-49-44/month.calendar/2016/09/28/> (skatīts 11.10.2016.).

satiksmes trokšņa iedarbības ar L_{Aeq} 24 st. līmeņiem 65 – 70 dB(A). Tas var izpausties kā sirds asinsvadu slimību riska pieaugums. Saskaņā ar PVO datiem, lai pasargātu cilvēkus no traucējumiem dienas laikā – ārējais nepārtrauktais troksnis nedrīkst pārsniegt 55 dB(A) uz balkoniem, terasēm un ārējā dzīvojamajā vidē, kā arī vides un atpūtas laika troksnis ar L_{Aeq} 24 st 70 dB(A) un zemāk vairumā cilvēku neradīs dzirdes traucējumus. Šo apsvērumu dēļ Veselības ministrija Noteikumu Nr.539 izstrādātājus bija lūgusi samazināt Noteikumos Nr.539 plānoto trokšņa robežvērtības vismaz par 5 dB(A), lai maksimālais trokšņa līmenis nepārsniegtu 70 dB(A), vienlaikus ņemot vērā, ka paaugstinājums var tikt piemērots tikai tad, ja tiks ierīkoti trokšņa avotu slāpēšanas objekti.

Papildus saistībā ar minēto nosacījumu Veselības ministrija Noteikumu Nr. 539 izstrādes procesā savā atzinumā norādīja, ka trokšņa līmeņa paaugstināšana mototrasēm ir pretrunā ar Noteikumu Nr.16 14.punktu⁸⁸ un nevar tikt piemērotas kā izņēmuma normas trokšņa avotiem, ja paaugstinātā trokšņa avoti pirms tam netiek apriekoti ar skaņas slāpējošiem objektiem. Noteikumu Nr.16 14.punkts nav zaudējis spēku ar Noteikumu Nr.539 stāšanās spēkā, bet, tā kā ar Noteikumiem Nr.539 ir paaugstināti trokšņa robežlielumi mototrašu darbībai apdzīvotās vietās, tad trokšņa slāpēšanas sienas izbūves nosacījuma iestāšanās iespējas ir samazinātas. Kā arī tām mototrasēm, kam līdz šim bija pārkāpumi vides trokšņa jomā apdzīvotās vietās un uz kurām jau attiecās trokšņa aizsargsienu izbūves prasības, atbildība un prasības tikušas samazinātas bez iepriekš esošo normu ievērošanu.

Minētajiem Veselības ministrijas apsvērumiem tiesībsargs piekrīt, uzsverot, ka būtībā tādējādi ar Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta robežlielumu prasībām tiesiskie līdzekļi, ar kuriem persona var panākt trokšņa kaitīgo seku samazināšanu vai novēršanu, tiek būtiski ierobežoti, kas attiecīgi vērtējams kā likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētā mērķa pārkāpums.

4.8. Par mototrašu trokšņa mērīšanu iekštelpās

Tiesībsarga skatījumā, šī atzinuma ietvaros, būtiski ir sniegt arī vērtējumu Noteikumu Nr. 539 4.punkta piezīmei (Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta “piezīme”), kas paredz, ka mototrasēm apdzīvotās vietās troksnis tiek novērtēts tikai ārpus telpām, proti, neveicot trokšņa novērtēšanu telpās, kurā atrodas cilvēki.

Pirmkārt, tiesībsargs vērš uzmanību, ka anotācijā vispār nav norādīta motivācija šādai atkāpei, līdz ar to Ministru kabinets nav izpildījis vienu no normatīvā akta tiesiskuma kritērijiem – tiesību normas mērķa un nepieciešamības pamatojums. Šim pamatojumam tiesībsarga skatījumā, it īpaši šajā gadījumā, bija jābūt obligāti, ņemot vērā, ka prasība veikt mērījumus iekštelpās ir vērsta uz cilvēka tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Šāda prasība ir norādīta PVO vadlīnijās⁸⁹, un apsvērumi pēc šādas prasībai izriet no vispārzināmas patiesības, - ka cilvēki dzīvo dzīvoklī, mājā u.tml., nevis ārtelpā, un tieši šajā vidē ir jāvērtē trokšņa ietekmes kaitīgās sekas.

Otrkārt, pamatotus iebildumus par šādu kārtību ir izteikusi arī Veselības ministrija. Veselības ministrijas ieskatā, šāda atruna turpmāk izslēdz iespēju iedzīvotājiem sūdzēties par mototrases izraisītu paaugstinātu trokšņa līmeni telpās. Tā kā Noteikumu Nr.16 4.pielikuma trokšņa vērtības, kas piemērojamas telpās, netika paaugstinātas, bet pieļaujama vides troksnis ārpus telpām tika paaugstināts maksimāli par 20 dB(A) (individuālo dzīvojamo māju (savrupmāju, mazstāvu vai viensētu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija) un maksimāli par 15 dB(A) (jauktas centra un publiskās apbūves teritorija (ar dzīvojamo apbūvi)), tad, Veselības ministrijas ieskatā, ir acīmredzams fakts, ka vides troksnis telpās tiks pārsniegts,

⁸⁸Noteikumu Nr.16 14.1.punkts nosaka, ka teritorijā, kurā veic vai plāno veikt komercdarbību, izmantojot iekārtas vai izpildot darbības, kas var radīt trokšņa robežlielumu pārsniegumus ārpus teritorijas, un kura robežojas ar šo noteikumu 2. pielikumā minētajām teritorijām vai šo noteikumu 4. pielikumā minētajām telpām, trokšņa avotus apriko ar skaņas ierobežotājiem vai teritoriju norobežo ar troksni slāpējošiem objektiem, ja citādi nav iespējams nodrošināt trokšņa robežlielumu ievērošanu.

⁸⁹Sk. <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veselibatrosnis/pasaules-veselibas-organizacijas-vadlinijas-aizsardzibai-pret-vides-sadzives-trosni> (skatīts 11.10.2016.) un <http://www.who.int/docstore/peh/noise/Commnoise4.htm> (skatīts 11.10.2016.).

negatīvi ietekmējot cilvēku veselību. Papildus tam šī atruna paredz to, ka gadījumos, kad mototrašu radītais troksnis pārsniegs arī mototrasēm noteiktos trokšņa robežlielumus, arī tad mototrašu radītā trokšņa novērtēšana telpās no tiesiski formālā viedokļa nav jāveic.

RSU eksperti, sniedzot vērtējumu par Noteikumu Nr. 539 4.punkta “piezīmi” (Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta “piezīme”) norādīja, ka, viņu skatījumā, šāds noteikums nav pamatots un neļauj novērtēt mototrašu radīto trokšņa līmeni iekštelpās. Trokšņa līmeni iekštelpās var rēķināt attiecīgi mājas trokšņa izolācijai (ārvidē izmērītajam troksnim atņemot ēkas trokšņa izolācijas rādītājus) vai izmērīt reālo trokšņa līmeni, bet, ja nav telpās noteiktu robežvērtību attiecībā uz mototrašu radīto troksni, līdz ar to šie rādītāji būs tikai informatīvi.

Minētajiem Veselības ministrijas un RSU ekspertu argumentiem piekrīt arī tiesībsargs, papildus norādot, ka būtībā Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta robežlielumu ietekmes novērtēšanas tiesiskās iespējas iekštelpās tiek liegtas, līdz ar to persona nevar efektīvi panākt kaitīga trokšņa samazināšanu vai novēršanu, kas attiecīgi vērtējams kā likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētā mērķim pārkāpums. Un otrādi – ar šādu normu valsts nav nodrošinājusi tādu nosacījumu pastāvēšanu, kas bez cilvēka piepūles nodrošinātu likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētā mērķa ievērošanu.

Balstoties uz šiem secinājumiem, tiesībsargs uzskata, ka Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta “piezīme” neatbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētajam mērķim, līdz ar to ir pamats arī atzīt, ka Ministru kabinets, neievērojot attiecīgo mērķi definējošo tiesību normu, ir pārkāpis Satversmes 111.un 115.pantā paredzētās personas patattiesības, kā arī likuma “Par piesārņojumu” 18¹. panta trešajā daļā paredzēto deleģējuma robežu.

4.9. Par iedzīvotāju interešu ievērošanu

Tāpat neizpratni izraisa fakts, ka Noteikumu Nr.539 izstrādes procesā tika ignorēti Veselības ministrijas un Veselības inspekcijas - galveno valsts pārvaldes iestāžu veselības jomā, pamatotie iebildumi un priekšlikumi, kas būtībā bija vērsti uz likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētā mērķa sasniegšanu, piedāvājot patiesu kompromisa risinājumu.

Veselības ministrija, kritizējot arī Noteikumu Nr. 539 izstrādes un pieņemšanas procesu, tiesībsargam norādīja, ka par Noteikumu Nr. 539 regulējumu sanāksmes 2014. un 2015. gadā VARAM notika vairākkārtīgi, kur piedalījās arī Veselības ministrija. Taču Veselības ministrija nekad nav saskaņojusi Noteikumu Nr.16 grozījumu projekta redakciju, kādu no VARAM saņēma 2015. gada 20. jūlijā (TA – 1780, projekts nosūtīts steidzamības kārtā). Projekta teksts pilnībā atšķīrās no tiem priekšlikumiem, ko Veselības inspekcija un Veselības ministrija 2014.gadā nosūtīja apstiprināšanai VARAM. Veselības ministrijas priekšlikumi, kopš to nosūtīšanas vairs netika apspriesti un turpmākajās darba grupas sanāksmēs (2015.gada martā, maijā, jūnijā), kas notika saistībā ar VARAM 2015.gada 14.aprīļa rīkojumu Nr.109 “Par darba grupas “Par trokšņa normatīvā regulējuma pilnveidošanu izveidošanai””, tika diskutēti par sabiedriskās kārtības trokšņa regulējuma pilnveidošanu, nevis par minētajiem priekšlikumiem trokšņu regulējumam. Veselības ministrija nav saņēmusi skaidrojumu no VARAM, kādēļ Veselības ministrijas 2015.gada 6.augusta iebildumi netika ņemti vērā.

Pārbaudes lietā iegūtais VARAM komentārs par šādu rīcību bija,- ka Veselības ministrijas paustajiem iebildumiem jāreķinās turpmākā darbā pie trokšņu novērtēšanas un pārvaldības politikas veidošanas procesa⁹⁰, kas, tiesībsarga skatījumā, nepārprotami liecina par Ministru kabineta nevēlēšanos Noteikumus Nr.539 pieņemt tā, lai tiktu ievērots likumdevēja deleģējums, proti, noteikt tādu trokšņa pārvaldības kārtību, kurā ir ievērota likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētā mērķa sasniegšana.

Tā kā likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētais mērķis ir vērsts uz cilvēka interešu prioritāru ievērošanu, minētais cita starpā liek apšaubīt arī to, vai Noteikumi Nr.539 ir pieņemti, samērīgi ievērojot vienas no Noteikumu Nr.539 mērķgrupas – iedzīvotāju, intereses.

⁹⁰Sk. VARAM 12.02.2016. vēstuli tiesībsargam Nr. 18-1e/10468 (nepublicēts).

Atkārtoti uzsverams, iedzīvotāju intereses aizstāvošo institūciju – Veselības ministrijas un Veselības inspekcijas, viedokļi tika ignorēti. Ne no viena Noteikumu Nr.539 izstrādes dokumenta netika konstatēts, ka mototrašu tuvumā dzīvojošo iedzīvotāju viedoklis ir ticis vētīts, it īpaši zinot, ka šis tiesiskais regulējums tiešā veidā skars šos cilvēkus un ka attiecīgās izmaiņas noteikti izraisīs pretestību⁹¹. Piemēram, tiesībsarga aptaujas rezultāti parādīja, ka 75% Mežciema (Rīgā) aptaujāto iedzīvotāju Bīķernieku mototrases darbību uzskata par traucējošu. Savukārt, Kandavā neapmierināto bija 25 % no aptaujātajiem⁹². Ja jau no 2011.gada ir analizēta nepieciešamība grozīt Noteikumus Nr.16, tad VARAM vismaz varēja veikt attiecīgu aptauju, lai indikatīvi varētu gūt priekšstatu par sabiedrības viedokli.

Tas, ka Noteikumi Nr.539 būtībā ir pakārtoti nevis iedzīvotāju interesēm un likuma mērķim, netieši izriet arī no VARAM tiesībsargam sniegtās informācijas, ka Noteikumu Nr.539 izstrādē VARAM kā references dokumentus izmantoja Starptautiskās Motociklistu Federācijas tehniskos noteikumus⁹³ un Starptautiskā Autobiļu Federācijas tehniskos noteikumus par trokšņa robežlielumiem sacensībās izmantojamai automototehnikai⁹⁴. Noteikumu Nr.539 mērķa kontekstā (*noteikt tādu tiesisko regulējumu trokšņa jomā, kurš nav pretrunā ar starptautisko organizāciju prasībām, lai varētu nodrošināt starptautisko sacīkšu rīkošanu Latvijā*) šīs attiecīgi ir tās starptautiskās organizācijas, kuru prasībām bija paredzēts noteikt tiesisko regulējumu. No Noteikumu Nr.539 izstrādes dokumentiem nav konstatējams, ka Noteikumi Nr.539 ir tikuši izstrādāti citu starptautisko organizāciju prasību nodrošināšanai, piemēram, PVO prasību nodrošināšanai.

No minētā secināms, ka, lai arī Noteikumi Nr.539 izvirzītais mērķis, pats par sevi ir legitīms, taču līdzekļi, ar kādiem tas ir panākts - Noteikumos Nr.539 noteiktie robežlielumi, to piemērošanas nosacījumi, ir pretrunā likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā definētajam mērķim.

4.10. Par ekspertu piesaisti

Visbeidzot norādāms, ja diskusijas par Noteikumu Nr.539 izstrādi ir norisinājušās kopš 2011. gada, tad, kāpēc izstrādē netika piesaistīti vietēji zinātnieki vispusības un objektivitātes nodrošināšanai. Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs uzrunāja RSU, kuras eksperti sniedza izvērstu un zinātniski pamatotu ekspertīzi tieši par mototrašu troksni un tā kaitīgo ietekmi. Cita starpā RSU eksperti norādīja, ka – tā kā jebkurš troksnis var radīt negatīvu ietekmi uz veselību, tāpēc robežvērtību (trokšņa līmeņiem) izstrādāšanas politika visās valstīs balstās uz zinātniskiem pētījumiem un zinātniski pamatotiem pieņēmumiem.

No Noteikumu Nr.539 izstrādes procesa nav konstatējams, ka tie ir tikuši pieņemti, pamatojoties uz zinātniskiem pētījumiem un zinātniski pamatotiem pieņēmumiem.

5. Kopsavilkums un secinājumi

Apkopojot pārbaudes lietā konstatēto un secināto, tiesībsargs uzskata, ka Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (jeb Noteikumu Nr.539 4.punkta noteikumi) noteikumi, t.i., konkrētas skaitļos izteiktas robežvērtības - 2.1.apakšpunktā noteiktās robežvērtības „65” un „70”, 2.2.apakšpunktā noteiktās robežvērtības „75” un „80”, 2.3.apakšpunktā noteiktās robežvērtības „70” un „75” un Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija)

⁹¹Šī iemesla dēļ Tiesībsarga birojs pārbaudes lietas ietvaros 2016. gada aprīlī un maijā ir veicis Kandavas kartodroma un Bīķernieku kompleksās sporta bāzes (turpmāk arī - Bīķernieku mototrasi) tuvumā (Rīgas Mežciema rajons) dzīvojošo iedzīvotāju aptauju. Attiecīgās apdzīvotās vietas tika izvēlētas, ņemot vērā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības sniegto informāciju, ka Noteikumu Nr.539 attieksies tikai uz Kandavas kartodromu un Bīķernieku mototrasi.

⁹²Sk. aptaujas rezultātus šī atzinuma pielikumā.

⁹³Road racing FIM superbike&supersport World Champions&FIM Superstock Cup regulations <http://www.motorsport-total.com/motorrad/superbike-reglement-2015.pdf> (skatīts 11.10.2016.).

⁹⁴Sporting regulations of the FIA World Rallycross championship [https://www.fia.com/sites/default/files/regulation/file/2014_World%20Rallycross%20Champs_WEB%20\(140701\)_updates.pdf](https://www.fia.com/sites/default/files/regulation/file/2014_World%20Rallycross%20Champs_WEB%20(140701)_updates.pdf) (skatīts 11.10.2016.).

2.pielikuma 2.punkta “piezīme” ir atzīstami par kaitīgas sekas izraisošiem noteikumiem, t.i., par tādām, kas rada starptautiski vispāratzītu negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību.

Tā kā Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (jeb Noteikumu Nr.539 4.punkta noteikumi), 2.1.apakšpunkta robežvērtības „65” un „70”, 2.2.apakšpunkta robežvērtības „75” un „80”, 2.3.apakšpunkta robežvērtības „70” un „75” un Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta “piezīme” nosacījumi ir atzīstami par kaitīgas sekas izraisošiem, tad likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātā mērķa tvērumā šie noteikumi nav vērsti uz vides trokšņa iedarbības novēršanu vai samazināšanu uz cilvēkiem. Līdz ar to minētie noteikumi neatbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātajam mērķim.

Tā kā Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (jeb Noteikumu Nr.539 4.punkta noteikumi), 2.1.apakšpunkta robežvērtības „65” un „70”, 2.2.apakšpunkta robežvērtības „75” un „80”, 2.3.apakšpunkta robežvērtības „70” un „75” un Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta “piezīme” nosacījumi neatbilst likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punktā nostiprinātajam mērķim, ir uzskatāms, ka Ministru kabinets:

- 1) ir pārkāpis personu Satversmes 111.un 115.pantā paredzētās tiesības, nenodrošinot valstij uzliktā pozitīvā pienākuma izpildi;
- 2) ir pārkāpis likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajā daļā doto deleģējumu, kas cita starpa uzliek pienākumu ievērot likuma “Par piesārņojumu” 2. pantā 7.punktā paredzēto mērķi.

6. Tiesībsarga rekomendācija

Tiesībsarga likuma 11. panta 1., 3. un 4. punkts nosaka, ka tiesībsarga funkcijas ir:

- 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību;
- 2) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē;
- 3) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

Tiesībsarga likuma 12.pants 4. un 8.punkts, paredz, ka, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas, tiesībsargs cita starpā:

- izskatot pārbaudes lietu sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu;
- sniedz Saeimai, Ministru kabinetam, pašvaldībām vai citām iestādēm ieteikumus attiecībā uz tiesību aktu izdošanu vai grozīšanu.

Ņemot vērā, ka šīs pārbaude lietas ietvaros:

- ir konstatēts Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (jeb Noteikumu Nr.539 4.punkta) atsevišķu noteikumu neatbilstība likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7.punkta un Satversmes 111.un 115.panta noteikumiem, kā arī
- ir konstatēts, ka Ministru kabinets, pieņemot Noteikumu Nr.16 (konsolidētā versija) 2.pielikuma 2.punkta (jeb Noteikumu Nr.539 4.punkta) atsevišķus noteikumus, nav ievērojis likumdevēja pilnvarojumu (izdoti *ultra vires*),

tiesībsargs rekomendē Ministru kabinetam 6 mēnešu laikā veikt grozījumus Noteikumos Nr.16, nodrošinot, lai apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radītā vides trokšņa robežlielumi un to novērtēšana atbilstu likuma “Par piesārņojumu” 2.panta 7.punkta prasībām.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo un ceturto daļu, pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta. Lūdzam informēt tiesībsargu par rekomendāciju ieviešanu.

Pielikumā: Aptaujas rezultātu apkopojums.

Latvijas Republikas
tiesībsargs

J.Jansons